SAMENLEVING IN SAAM-HORIGHEID

Vijf schetsen over de Kerkorde door ds. Joh. Strating met de tekst van de Kerkorde

NED. BOND VAN GEREFORMEERDE JEUGDVERENIGINGEN
BOND VAN MANNENVERENIGINGEN OP GEREF. GRONDSLAG

Inhoud

Schets 1. Doel en inhoud van de kerkorde 5

Schets 2. Hoofdstuk I van de K.O.: De ambten 11

Schets 3. Hoofdstuk II van de K.O.: De vergaderingen 18

Schets 4. Hoofdstuk III van de K.O.: Het opzicht over de leer en de eredienst 28

Schets 5. Hoofdstuk IV van de K.O.: De tucht 37

Kerkorde 49

Voorwoord

De Kerkorde (KO) is onder kerkmensen niet zo bekend. De meesten weten waarschijnlijk wel iets over art. 31, omdat dit behoort tot de ontstaansgronden van ons kerkverband in 1944, maar de rest van de KO is bij velen onbekend.

De KO hoort echter bij de kerkelijke papieren, geeft orde in ons kerkelijk samenleven. Zo'n ordelijke samenleving is niet slechts een menselijk bedenksel, maar zo is het de wil van de Heer der Kerk: Hij is geen God van wanorde, maar van vrede. Hij wil dat alles in goede orde zal geschieden (1 Kor. 14 : 26 - 40).

Een goed begrip van onze kerkelijke samenleving dient reeds jong te worden bijgebracht. Op school en op catechisatie zal daaraan zeker aandacht worden besteed. Ook de (jeugd) verenigingen hebben een taak in dezen.

Ten behoeve van het verenigingswerk is nu deze schetsenbundel samengesteld: 5 schetsen plus de KO in de herziene versie van 1978.

De Jeugdbond hoopt met deze uitgave bij te dragen tot de vorming van de kerkjeugd.

april 1984.

Schets 1. Doel en inhoud van de kerkorde

1. Enkele opmerkingen vooraf

1.1. In een 5-tal schetsen wordt (meer) bekendheid gegeven aan de inhoud van de gereformeerde kerkorde (KO). We weten allen wel dat er een zgn. „kerkorde" bestaat. Maar het kan gebeuren, dat we lang niet allemaal zulk een KO wel eens onder ogen hebben gehad. De ervaring leert, dat gereformeerde mensen weinig of niets afweten van de kerkelijke afspraken die onder ons gelden. Er zijn natuurlijk op deze regel wel uitzonderingen. Maar er wordt al te vaak gedacht, dat kennis van de inhoud van de KO een specialiteit is voor dominees alleen. De kerkelijke moeiten in het verleden zijn voor een niet gering deel het gevolg geweest van onkunde op het gebied van het kerkrecht. 'Iedere Nederlander wordt geacht de wet te kennen' – zo moet ieder meelevend kerklid de KO kennen!

1.2. Het belang van de behandeling van de KO op de verenigingen is mede gegeven door het feit, dat de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, Groningen-Zuid 1978, besloot de gehele *(herziene)* kerkorde een plaats te geven in het uit te geven Gereformeerd Kerkboek (Acta art. 212). Dat was op aanbeveling van de deputaten voor herziening van de KO. Zij hadden in hun rapport aan deze synode terecht geschreven, dat hun opnieuw duidelijk geworden is 'de eminente betekenis van de kennis van de kerkorde voor de vrede, de opbouw en het voortbestaan van het gereformeerd kerkelijk leven. Daarom is het dienstig dat de kerkorde toegankelijk is, zowel voor ambtsdragers als kerkleden'.

1.3. Meer dan eens is echter de vraag opgeworpen, of het nu wel zo noodzakelijk is, dat we voor ons verkeer in de kerk zulk een KO hebben. Moet de Bijbel zonder meer niet genoeg zijn? Waarom moeten er naast de *Goddelijke* bepalingen (de Schrift) ook nog *menselijke* regels komen? Dat zou zo gemakkelijk de indruk kunnen wekken, als weten wij, mensen, het beter dan God de Here, hoe het in de kerk behoort toe te gaan. Deze vraag is ook in onze tijd weer aktueel. Er is in dit verband wel gesproken van 'de gekerkerde kerk'. Een in een KO vastgelegd organisatorisch kerkverband zou onvermijdelijk de gemeenten van Christus onderhorig maken aan een door mensen ontworpen 'superstructuur'. We komen op deze gedachtengang nog wel nader terug in deze schets.

1.4. Het is daarom nuttig en goed op het rooster van jullie vereniging ook

dit onderwerp een plaats te geven en iets te weten van die KO, gelijk ze thans onder ons geldt. Daarin zijn 'Schriftbeginselen van kerkrecht' sober, maar duidelijk geformuleerd. In deze schetsenbundel is de volledige KO opgenomen, in de herziene versie van de generale synode van Groningen-Zuid 1978.

2. Wat is nu een KERKORDE?

2.1. In elke menselijke samenleving zijn nu eenmaal enkele regels nodig voor het onderlinge verkeer. In een huisgezin moet orde zijn. Dat verstaat iedereen. Waar geen regel is, geen orde en tucht, daar wordt het snel een janboel in het huishouden. Welnu, hoeveel te meer moet er orde en regel zijn in de Kerk, dat is het *huis van God.* We zouden die KO het best kunnen vergelijken met een reglement. Een serie *verkeersregels* voor het huis Gods, de gemeente van onze Here Jezus Christus.
Alleen, dat zijn geen 'regels', die wij, kerkmensen, stellen. Het is de orde die God in Zijn Woord stelt. Gods Woord, dat de kerk belijdt in haar formulieren van eenheid, vormt óók de basis voor de inrichting van het kerkelijk (samen)leven.

2.2. In de KO hebben de Gereformeerde Kerken in Nederland vrijwillig afspraken gemaakt, waaraan zij beloofd hebben zich te zullen houden. Anders gezegd: door het onderhouden van de KO funktioneert het *kerkverband.* Het woord 'kerkverband' is in de eerste plaats de aanduiding van de eenheid van de gemeenten in *Christus.* Gegéven in het verbond van kerken, die zich gebonden weten aan het Woord van de Enige Meester en Eigenaar, onze Here Jezus Christus (zie Ef. 4 : 3 - 6). Dat wijst ons op de sterke geestelijke eenheid ('de eenheid des Geestes') tussen de zelfstandige gemeenten, door Christus gekocht tegen de hoogste prijs: Zijn kostbaar bloed. Daarom vormen zij ook tezamen het ene volk, de gemeente van Mattheüs 16 : 18, die Hij *Zich* vergadert, beschermt en onderhoudt (Zondag 21 H.C.), in het Nieuwe Testament genoemd met vele namen: het huis Gods, de tempel van de Geest, de bruid van Christus, het lichaam des Heren, de kudde van de Goede Herder.
Dit verbond van het kerk-verband zal vanwege de Christus, die het Hoofd van de Kerk is, geëerd en geoefend moeten worden. De plaatselijke zelfstandige kerken – de Bijbel spreekt in het meervoud: gemeen*ten* (Openbaring 2 en 3) – kennen een samenleving in saam-horigheid. *Samen* horen naar het Woord van haar Heer.

2.3. De gereformeerde KO nu is de in de Schrift en belijdenis verankerde *regeling* voor het kerkelijk (samen)leven. De kerken zoeken en vinden elkaar in eenheid van het ware geloof verbonden. En vanwege die onderlinge geestelijke eenheid kennen en oefenen zij 'gewillig en met vreugde' (vgl. HC Zondag 21, antw. 55) het kerkverband. Door elkaar met raad en daad bij te staan en te helpen.

We moeten dan ook vooral geen tegenstelling maken tussen:
a. het kerkverband als de eenheid van de gemeenten in Christus èn
b. het kerkverband, zoals dat in de KO zijn speciale vorm en gestalte gekregen heeft.
Ze liggen in elkaars verlengde.

Over het goed recht van een KO belijden we een en ander in art. 32 NGB. Daar wordt allereerst erkend, dat 'het nuttig en goed is dat de regeerders van de kerk onderling een vaste orde instellen en handhaven om het lichaam van de kerk in stand te houden'.
Voor een kerkorde geldt niet dat alle bepalingen rechtstreeks uit de Bijbel af te lezen moeten zijn. Dat geldt wèl voor de belijdenis, die altijd moet zijn een naspreken van Gods Woord. Maar voor een KO is vereist, dat de hoofdlijnen door de Bijbel aangegeven, dienen geformuleerd te worden. Duidelijk moet zijn: orde op kerkzaken stelt de Here!
Een vaste orde. Wanneer die eenmaal is aanvaard, dan dient die ook gehandhaafd te worden. Anders zou 'het lichaam van de kerk', dat is het geheel van het gemeenteleven (vgl. 1 Kor. 12 : 12 vv.) verstoord raken. Dat heeft de Here ons geleerd. 'Daarom verwerpen wij alle menselijke bedenksels en alle wetten, die men zou willen invoeren om God te dienen en daardoor het geweten te binden en te dwingen, op welke wijze dan ook' (zie art. 32 NGB).

2.4. Dit onderlinge hulpbetoon binnen het kerkverband heeft al heel vroeg plaats gevonden. Uit de Bijbel valt niet af te lezen hoe het alles precies in het kerkelijk leven moet toegaan. Dat kan van allerlei omstandigheden afhangen. Zie na Pinksteren de Handelingen der apostelen en de brieven van Paulus. En na de reformatie van de 16e eeuw zijn de grondlijnen ('beginselen') van de gereformeerde KO al gelegd op het *Convent van Wezel 1568* en op de *Synode van Emden 1571.* Op eigen nederlandse bodem hebben verschillende synode-vergaderingen zich met de zaak van de KO bezig gehouden. Zo b.v. *Dordrecht 1574 en 1578, Middelburg 1581, Den Haag 1586 en Dordrecht 1618/19.* Op die kerkelijke vergaderingen werd het principe van gereformeerde kerkregering overeenkomstig de schriftuurlijke leer nader uitgewerkt in een beperkt aantal regelen. De nieuwste redaktie kreeg, zoals al gezegd, in 1978 haar beslag.

3. Doel van de kerkorde

3.1. Art. 30 NGB zegt over de regering van de kerk: 'Wij geloven dat deze ware kerk geregeerd moet worden overeenkomstig de geestelijke orde die onze Here ons in Zijn Woord geleerd heeft'. Voor de uitdrukking 'deze ware kerk' verwijzen we naar artt. 27 - 29 NGB. Wat de Here ons in Zijn Woord geleerd heeft, is in hoofdlijnen aangewezen en vastgelegd in de KO.
Het eerste inleidend artikel van de KO geeft aanstonds het uitgesproken *doel* aan van het gereformeerde kerkrecht: 'In de gemeente van Christus behoort

alles in goede orde te gebeuren'.
Dat er goede orde moet zijn in het kerkelijk leven, leert de Bijbel ons duidelijk. Het ligt reeds opgesloten in de opdracht van Christus aan Zijn apostelen: '. . . . en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb' (Matth. 28 : 19). Oók heeft de apostel Paulus met name de gemeente te Korinthe dienaangaande duidelijke aanwijzingen gegeven. Met die eerste woorden van de KO is feitelijk alles gezegd over de vraag, wat kerkrecht is en hoe het naar z'n aard gehanteerd wil worden.

3.2. In art. 1 KO lezen we een verscholen citaat uit 1 Kor. 14. In vers 33 wordt eerst gezegd: Want God is geen God van wanorde, maar van *vrede.* Dáárom wordt ook vervolgens gezegd (vers 40): Laat alles betamelijk en in goede orde geschieden. Dit laatste vers werd in oude uitgaven van de KO als een soort 'motto' afgedrukt!
Nota bene: Let hier op Paulus' tegenstelling!
Het gaat dus niet maar om 'orde in de gemeente van Christus'. Dus geen kwestie van geestelijke dwang ('Ordnung musz sein'). De apostel wil juist zeggen: God is een God van *vrede,* en *dáárom* orde.
Hoe komt het tot die orde? Omdat Gód een God van vrede is, en vrede sticht in Christus (Ef. 2 : 14), daarom zal de gemeente van Christus uit en in deze vrede leven. Daarom zal ook heel haar samenleven van zulke vrede (en orde) getuigen. De orde komt met de vrede van Christus méé, als effect van het verkondigde heil van de verlossing in Christus.
Verlossing betekent ook herstel van verhoudingen in gave harmonie. Zie b.v. Psalm 85, eerst vers 9 – 'Hij (de HERE) zal van vrede spreken' – en dan vers 11! Ook Psalm 122 zingt van Jeruzalem, de Stad Gods, als de stad van de vrede, de stad, 'die wél samengevoegd is'.
Na Ef. 2 : 14 spreken de verzen 20 - 22 over het 'bouwwerk, goed ineensluitend'.
Daarom mag een kerkorde ook nooit formeel gehanteerd worden als een wetsartikel. De KO is een middel om de rechte vrede te bewaren. Denk maar aan de zegengroet aan het begin van elke kerkdienst.

4. Het karakter van de kerkorde

Christus wil de gemeente regeren door Zijn Woord (zie onder 3). Dat wil niet zeggen, dat dit Woord nu tot in de finesses alle regeerkwesties in de kerk regelt. De onder ons geldende KO moeten we *niet* zien als een soort 'wetboek' met allerlei gedetailleerde 'bepalingen'. Geen reglementenbundel! Zoals gezegd, alleen de hoofdbeginselen zijn erin te vinden, en dan vooral vanuit het NT. Christus heeft aan Zijn kerk de vrijheid gegeven, deze beginselen toe te passen in de onderscheiden 'gevallen'. Het kerkverband, i.c. de kerkordelijke regelingen zijn op die bepaalde manier waarop wij dat hebben, in de Bijbel gegrond. Naar christelijke *vrijheid* én christelijke *roeping.* Dus geen zaak

van willekeur. Geen dwang, maar wèl roeping van Godswege.
Samenvattend: het karakter van de KO is dus, dat zij de regels aangeeft die op Grond van Gods Woord, in overeenstemming met de belijdenis van de kerk, voor de goede orde in de kerk nodig zijn. Een middel om in de gemeente te onderhouden de eenheid van de leer (de vrede van Christus), die in het Woord van God wordt verkondigd. Elk individualisme is contrabande!

5. Enkele praktische conclusies

5.1. De gereformeerde KO is: *anti-hiërarchisch.* Contra *Rome,* waar de regeermacht in de kerk door de paus wordt uitgeoefend. Aan hem zou die macht door Christus zijn overgedragen (1870 Onfeilbaarheidsverklaring).
Contra de *synodocratie,* waar de regeermacht door een synode wordt uitgeoefend. Zulk een stelsel van kerkregering is ook eigen aan de N.H. kerk. Reglement van 1816. Een nieuwe kerkorde daar, in 1951 ingevoerd, heeft in feite de hiërarchie bestendigd.
Nota bene: in de 'Herziene Kerkorde' van de syn. geref. kerken – een nieuwe kerkorde – is het centralistische en hiërarchische kerkrecht (dat sinds 1926 veld won, in de zaak van dr. J.G. Geelkerken) gecodificeerd in 139 artikelen.
Hiërarchie = een zich indringen tussen de heerschappij van onze enige algemene Bisschop, Jezus Christus, die het enige Hoofd van de kerk is (vgl. art. 31 NGB), èn Zijn duurgekochte gemeente.

5.2. De gereformeerde KO is ook: *anti-independentistisch.* Independentisme wil zeggen: de kerken zijn onafhankelijk van elkaar. In de Ned. geref. kerken (buiten - verband) heeft men een nieuwe kerkorde gepresenteerd, die 'Akkoord van kerkelijk samenleven' heet. Daarin is het independentistische stelsel van kerkregering gecodificeerd. Het plaatselijk-kerk-individualisme staat daarin centraal. Dat heeft gevolgen, voor het kerkelijk samenleven èn voor iedere gemeente.

6. Indeling van de kerkorde

Na de inleidende woorden over het *doel* van de KO volgt verder in art. 1 nog een overzicht van de *inhoud.* Er zijn vier 'hoofdstukken'. De artikelen gaan over:
I *de ambten* (artt. 2 - 27).
II *de kerkelijke vergaderingen* (artt. 28 - 52).
III *het opzicht over de leer en de eredienst* (artt. 53 - 71).
IV *de tucht* (artt. 72 - 82).
De KO wordt besloten met een tweetal *'slotartikelen'*, resp. over de zelfstandigheid van de plaatselijke kerken (83) en de event. wijziging van de KO (84).

7. Vragen voor de bespreking

1. Kun je aangeven, hoe in de gemeente te Korinthe de 'goede orde' werd verstoord? Waardoor kwam daar de plaatselijke kerkelijke samenleving in gevaar?

2. Wat is het principiële verschil in de naamgeving van De Gereformeerde Kerk*en* (meervoud) in Nederland, èn van de Roomse, alsmede de Ned. Herv. kerk (enkelvoud!)?

3. Is de ingeburgerde naam *Dordtse* Kerkorde (met als afkorting: D.K.O.) nog wel juist na de vele 'herzieningen' sedert 1618/19? Of is het beter te spreken van een Dordtse *redactie* van de KO?

4. Wat zegt art. 32 NGB over de instelling van een Kerkorde?

8. Lektuur

S. Greijdanus, Schriftbeginselen van kerkrecht inzake meerdere vergaderingen, Enschede, z.j.

J. Kamphuis, Verkenningen III, Goes 1966 (speciaal de hoofdstukken I en IV).

C. Trimp, 'Het independentisme woekert voort', De Reformatie 57, pag. 198 - 200 (2 - 1 - 1982).

D. Deddens, Notities bij een 'Akkoord', I – IV, De Reformatie 58, no. 30 - 33 (30 - 4, 7 - 5, 14 - 5 en 21 - 5 - 1983).

Joh. Jansen, Korte Verklaring van de Kerkenordening, *eerste druk*, Kampen (1923). Bij uitgeverij Ton Bolland, Amsterdam, verscheen in 1976 hiervan een fotomechanische herdruk.

Schets 2. Hoofdstuk I van de K.O.: De ambten

1. Overzicht

1.1. Met art. 2 begint de behandeling van wat in art. 1 als eerste onderdeel van de KO is aangegeven. Hoofdstuk I gaat nl. over de ambten. In dit onderdeel wordt uiteraard meer geregeld dan dat de ambten er zijn. Maar de regelingen hebben daar wel degelijk mee te maken: hoe men ertoe geroepen wordt, hoe men erin verkeert, wat de ambtstaken zijn, hoe men van de taak of van het ambt zelf ontheven wordt (artt. 2 - 27).

1.2. De drie *ambten* in de gemeente van Christus zijn:
a. dienaar des Woords (predikant) - artt. 4 - 17
b. ouderling - artt. 20, 21, 23
c. diaken - artt. 20, 22, 23.

Opm. De meeste artikelen gaan over de dienaar des Woords, vergeleken met het aantal dat over de andere ambten gaat. Dat is hieruit te verklaren, dat een predikant zijn hele leven wijdt aan de dienst in het predikambt (zie art. 15). Spitten kan hij niet en voor bedelen schaamt hij zich . . . Daarom moet zijn positie ook wel terdege vaststaan.
Die beveiliging is voor hem en de kerken nodig en kunnen we lezen in hetgeen omtrent zijn ambt is vastgelegd en afgesproken.

1.3. Verder zegt art. 2 dat sommige predikanten afgezonderd zullen worden voor de *opleiding* tot de dienst des Woords (art. 18), andere voor het zendingswerk (art. 25).
Verderop in deze schets geven we nog enkele korte notities over de artikelen die daarvoor in aanmerking komen. Andere artikelen spreken voor zichzelf.

2. Gereformeerde kerkregering

Nu we bezig zijn met de ambten, willen we eerst iets zeggen over de kerkregering. De Gereformeerde Kerken hebben de schriftuurlijke lijn gevolgd. Zij blijven tenvolle erkennen dat alleen Christus regeert. Alleen Hij heeft alle zeggenschap. En Hij doet dat door Zijn Woord.

Christus heeft in deze wereld overal gelovigen geroepen door Zijn Woord om zich te vergaderen (coetus). Hij leidt hen en brengt hen samen (congregatio). Hij wil dat zij hun 'ambt' (de roeping van alle gelovigen, vgl. art. 28 NGB) zullen uitoefenen. De leiding daarbij heeft Hij door het *bijzondere* ambt willen geven. Lees de KO hier vooral tegen de achtergrond van de artt. 30 - 32 NGB.
Christus heeft Zijn gemeente gefundeerd op de belijdenis van de apostelen (Matth. 16 : 18; vgl. ook 1 Joh. 1 : 1 - 3). We kunnen ook zeggen: op de (leer van) de apostelen en hun apostolisch getuigenis (Ef. 2 : 20). Dat is geen ander fundament dan Christus Jezus en Die gekruisigd en opgestaan (1 Kor. 3 : 11, 12).
Daarna heeft Christus plaatselijk Zijn ambtsdragers gegeven (Titus 1 : 5, verg. Hand. 14 : 23). We zouden daarom de Schriftuurlijke kerkregering kunnen noemen: *apostolisch-presbyteriaal.* Het woord 'presbyter' wordt in de Bijbel gebruikt om 'de oudsten' of de ouderlingen aan te geven. Naast de apostelen hadden die oudtijds in de gemeenten in de ontstaanstijd van de kerk een bijzondere taak (Hand. 15 : 2, 4, 6, 22, 23). In Hand. 20 : 28 noemt Paulus de oudsten van de gemeente te Efeze 'opzieners' (episcopen = bisschoppen).
In de Schrift valt de nadruk steeds op het recht en de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk. Zij is 'lichaam van Christus' (1 Kor. 12 : 27), die geleid wordt door de *kerkeraad.* Heel de vrijwillig aangegane samenwerking tussen die verschillende plaatselijke kerken staat onder de enige heerschappij van Christus, onder de norm van het Woord Gods, die ons in de Schrift is gegeven. Dit alles tegenover een hiërarchische centralisering van het samenleven der kerken.

3. Kerkorde en ambt

3.1. Dat Christus bij de kerkvergadering leiding heeft willen geven door de kerkelijke ambten noodzaakt ons even stil te staan bij het *karakter* van het ambt.
De ambtsdragers zijn *dienaars.* Met het woord 'ambt' wordt in de KO aangegeven het geheel van roeping, opdracht en bevoegdheid. Naar zijn inhoud wordt daarin tot uitdrukking gebracht zowel het dienend karakter als ook de hoogheid van de hier bedoelde 'diensten'. Het geeft dus ook aan de konkrete, aan een plaatselijke kerk gebonden, maar toch onderscheiden werkzaamheid in het ambt. Let op deze schriftuurlijke notitie in de termen 'dienaars' en 'dienst des Woords', 'dienst', 'dienen' of 'bedienen' in de in dit hoofdstuk genoemde artikelen.

Opm. Iemand die volgens art. 12 een benoeming aanneemt in een ziekenhuis, moet aan een kerk verbonden blijven als predikant. Hij oefent in een bijzondere taak het ambt van predikant uit. De emeritus naar art. 13 en de hoogleraar van art. 18 behouden het ambt waarvan art. 1 spreekt.

3.2. In het Nieuwe Testament vinden we het woord 'diakonia'. Paulus noemt zichzelf en zijn medearbeiders (vgl. 2 Kor. 3 : 6; 6 : 4; 11 : 23) 'diakonoi'. Deze woorden zijn weer te geven resp. door 'dienst', 'bediening' en 'dienaren'. Christus is in gehoorzaamheid aan de Vader de grote 'Diakonos' (vgl. Marc. 10 : 45). De gelovigen worden niet voor niets 'christenen' genoemd (Hand. 11 : 26). Denk ook aan de taak van de *christenen* (profeten, priesters en koningen), zoals we dat belijden in H.C. Zondag 12. Die taak is reeds bij de schepping gegeven (vgl. H.C. Zondag 12 met Zondag 3, vraag en antwoord 6). Het bijzondere ambt komt *uit* de gemeente zelf op. Het draagt dan ook geheel en al het karakter van *dienst.* Dat is het a.b.c. van alle ambt in de gemeente van Christus. Hij blijft zelf Koning.
Alles wat de KO hier regelt, stelt zowel het koningschap van Christus als onze dienst in het licht. Lees Matth. 23 : 8. Niemand mag een van de genoemde ambten vervullen zonder wettig geroepen te zijn (art. 3). Lees daarbij Hebr. 4 : 4.

4. Roeping tot het ambt

4.1. Ambt van predikant.

Het is een zeer verantwoordelijk werk, dat de predikant doet. Zie *art. 16.* Daarom moeten de kerken wel heel goed toezien, wie ze op de preekstoel, in het catechisatielokaal en in de huizen toelaten. Dat gaat zo maar niet.
Wie in Kampen is afgestudeerd in de theologie (godgeleerdheid) moet nog door de sluis van twee classicale examens, regelt art. 5.
a. het *preparatoir* examen: afgenomen door de classis waaronder zijn thuiskerk ressorteert (= behoort). Preparatoir betekent: voorbereidend. Bij gunstige uitslag mag hij gedurende een bepaalde tijd *proponeren,* zeg maar voor de gemeente een stichtelijk woord spreken. Kerken kunnen hem dan beroepen.
b. het *peremptoir* examen: na aanneming van een beroep wordt hij opnieuw geëxamineerd, nu in de classis van de kerk, waar hij beroepen is. *Peremptoir* betekent: beslissend. D.w.z. dan volgt, na gunstige beoordeling van de classis, de bevestiging en intrede.
Lang is de weg om tot predikant te worden beroepen en zwaar beveiligd. Het gaat niet om de persoon van de predikant, maar om de zekerheid van de gemeente. Laat niemand daarover klagen!
Art. 8 regelt, hoe iemand tot het ambt van predikant kan worden toegelaten, zonder een theologische opleiding ontvangen te hebben. Hij moet dan bijzondere gaven hebben, hetgeen de kerkelijke vergaderingen moeten konstateren. Zo iemand moet 'opvallen'. Vroeger zei men: hij moet 'singulier' zijn!
Art. 19 is allereerst een zaak van *verantwoordelijkheid* van de kerken. Belangrijk vooral in onze tijd, waarin we te maken hebben met een tekort aan predikanten en dus een teveel aan vakante kerken. Bovendien – wie wel de

gaven, maar niet het geld heeft om de opleiding tot de dienst des Woords te volgen, wordt vanuit de kerken financiëel geholpen!

4.2. Ambt van ouderling of diaken.

Ouderlingen en diakenen zullen tot hun ambt *geroepen* worden. In de aanhef van art. 20 wordt uitgegaan van art. 3, waar voor èlke ambtsvervulling de wettige *roeping* als eis wordt gesteld. Let ook op de eerste vraag in het bevestigingsformulier, 'dat God zelf u door zijn gemeente tot deze dienst heeft geroepen'.
Voor een bredere omschrijving van de taak van predikanten, ouderlingen en diakenen mag ik wel verwijzen naar de betreffende formulieren voor hun bevestiging! Dit i.v.m. artt. 16, 21 en 22.

4.3. Met medewerking van de gemeente.

In het N.T. wordt de gemeente ingeschakeld in het werk van de verkiezing van haar ambtsdragers. Dat is geen democratie, maar Christocratie! Hij, de Christus regeert en leidt de gemeente door middel van de ambtelijke dienst. Maar die gemeente is, omdat zij zijn eigendom is, geen massa van onmondigen. Immers, over haar is de Geest van Gods Zoon uitgestort. Zij is de vergadering van de zonen Gods (Gal. 4 : 6), een koninklijk priesterschap (1 Petr. 2 : 9). In haar mondigheid wordt Zijn heerlijkheid openbaar, wanneer zij wordt ingeschakeld als Christus zijn knechten tot haar voorgangers maakt. Dat is dus een kostbaar Schriftbeginsel van kerkrecht. En de gemeente heeft er recht op. Zie ook art. 31 NGB.
Ten aanzien van het 'benoemen': de kerkeraad draagt de laatste verantwoordelijkheid. Zo nodig dienen slechts bezwaren te worden ingebracht tegen gekozen en door de kerkeraad benoemde broeders.

5. Kerkeraad

5.1. De KO spreekt van de kerkeraad als het college van predikanten én ouderlingen. Dat zij samen één college (kerkeraad) vormen, vinden we niet uitdrukkelijk in de Bijbel. Toch zijn daarvoor wel aanwijzingen. Bijv. in 1 Tim. 4 : 14 waar sprake is van de gezamenlijke oudsten, van een 'presbyterion'. Hetzelfde woord wordt ook gebruikt in Luc. 22 : 66 voor 'de raad van de oudsten'. Meer nog echter ligt het in de aard van hun ambtsdienst. Ieder persoonlijk, maar ook samen dragen de *verschillende ambtsdragers* de zorg voor de gemeente. De gemeenschap in de arbeid eist ook gemeenschappelijk beraad en optreden.

5.2. Veel is te doen geweest over de vraag of de diakenen tot de kerkeraad behoren. De KO spreekt van 'de kerkeraad en de diakenen' (zie artt. 5, 6, 20). Veelal ziet men een tegenstelling tussen de belijdenis (art. 30 NGB) en de KO op dit punt.

We signaleren hier deze zaak, maar komen er breder op terug in Schets 3, hoofdstuk II: de vergaderingen, artt. 36 en 37.

6. Aantekeningen bij enkele artikelen

Artt. 6, 7, 9 en 10.

Het gaat in de gereformeerde KO niet om plaatselijke regelingen, maar om de gemeenschappelijke afspraken. Geen plaatselijk-kerk-of-ambts-individualisme!
Een predikant heeft slechts ambts-bevoegdheid in de gemeente waaraan hij verbonden is. Hij kan maar niet op eigen houtje van de ene gemeente naar de andere zwerven. Om nu eens een poosje hier, en dan weer elders zijn ambt te vervullen (artt. 7 en 10).
Met 'de generale kerkelijke bepalingen' (artt. 6 en 9) zijn bedoeld een reeks kerkelijke besluiten uit de periode *na 1892* (Vereniging van kerken uit de Afscheiding en de Doleantie). Er is uiteraard verschil. Art. 6 formuleert: 'predikanten die buiten Nederland gediend hebben in de kerken van gereformeerde belijdenis'. In art. 9 zijn anderen bedoeld, nml. voorgangers die zich sinds kort gevoegd hebben bij een van de kerken en daarvóór niet hebben gediend in een kerkverband waarmee kerkelijke gemeenschap wordt onderhouden. Te denken valt hier aan Roomse geestelijken en voorgangers van sekten. Denk daarbij aan de vermaning van Paulus aan Timotheüs (1 Tim. 5 : 22): 'Leg niemand overijld de handen op'. Het gereformeerd kerkverband heeft dus een verantwoordelijke taak!

Opm. 'De generale kerkelijke bepalingen' komen hier op neer, dat een onderzoek gedaan wordt naar de kennis inzake leer en kerkregering. Een samenspreking met onderzoekend karakter, (wel genoemd 'colloquium doctum'). Ter zake van het 'meer dan eenmaal beroepen van dezelfde predikant in dezelfde vacature' (zie art. 6) is de toestemming van de betrokken classis vereist, om eventuele lichtvaardige praktijken bij de beroeping tegen te gaan. (Dordrecht 1893, art. 164).

Artt. 11, 13, 14 en 15.

Een geroepen dienaar des Woords mag zijn ambt niet eigenmachtig neerleggen (art. 15). De andere artikelen spreken van de verplichtingen van de kerkeraad die de gemeente *in dit opzicht* vertegenwoordigt, tegenover de predikanten.
a. Ten aanzien van hun *levensonderhoud,* (artt. 11 en 13). Dit art. berust op Schriftplaatsen als Matth. 10 : 10; 1 Kor. 9 : 7 - 14 en 1 Tim. 5 : 17, 18. Geen loon in de zin van verdienste, maar beloning van zijn arbeid. Om de benodigde gelden bijeen te brengen, kan gesproken worden over de plaats en de taak van de commissie van Beheer (of administratie), door de kerkeraad aangesteld. Eveneens over de VVB (vaste vrijwillige bijdragen) en/of kollek-

ten. Een leidraad of richtlijn voor het vaststellen van het bedrag is mogelijk en gewenst.
b. Ten aanzien van hun *ontslag.*

Art. 26.

In dit artikel werd (voor het eerst in 1978) het kerkordelijk aspect van de *evangelisatie* vastgelegd. De generale synode van Kampen 1975 heeft een aantal nieuwe Richtlijnen voor de evangelisatie opgesteld. Tegen de achtergrond daarvan moet dit art. gelezen worden als een algemene bepaling. De nadruk ligt op de laatste zin, waar het toezien op het gereformeerde en aldus kerkbouwende karakter van deze arbeid onder woorden is gebracht. Zie Acta Kampen 1975, art. 335.

7. Vragen voor de bespreking

1. Waarom kennen wij geen predikanten in algemene dienst? Denk aan art. 12.

2. Hoe kan art. 11 bekend staan als het art. voor 'de hulpbehoevende kerken', waarvoor wel gekollekteerd wordt? Er staat toch geen woord van 'hulp' in?

3. Weten jullie iets te vertellen over de inrichting van onze Theologische Hogeschool in Kampen? Denk aan art. 18.

4. 'Een predikant . . . heeft zich voor het leven aan de kerkelijke dienst verbonden', zegt art. 15. Wat bedoelt dit art. dan met de 'gewichtige redenen', voor ontheffing uit zijn ambt?

5. Hebben jullie wel eens 'huisbezoek' ontvangen van de diakenen?

6. Is het juist wanneer bij de verkiezing van nieuwe ambtsdragers alleen de 'belijdende manslidmaten' door de kerkeraad worden opgeroepen?

7. Welk art. van de NGB heeft te maken met art. 27 van de KO?

8. Ga eens na, hoe door de kerk, waarvan je lid bent, de zendingsroeping wordt vervuld? (Zie art. 24 KO).

Lektuur

Zie bij de vorige schets.

M.n. wordt in deze schets ook verwezen naar de artt. 30 - 32 NGB.

Verklaringen van deze artikelen:
B.v. C.G. Bos, Geloven en belijden 2, De Vuurbaak bv, Groningen.

Calvijn, De Institutie (vert. A. Sizoo), speciaal Boek IV, hoofdstuk I t/m X).

C. Trimp, Zorgen voor de gemeente. Het ambtelijk werk van ouderling en diaken toegelicht, 2e druk. Uitgave Van den Berg, Kampen 1982.

Schets 3. Hoofdstuk II van de K.O.: De vergaderingen

1. Overzicht

1.1. Dit tweede hoofdstuk van de gereformeerde KO telt 25 artikelen (28 - 52). Naar de indeling, die sinds Middelburg 1581 geldt, nemen de kerkelijke vergaderingen de tweede plaats in. Al eerder (zie Schets 2 sub 6, eerste alinea!) werd opgemerkt, dat het in de gereformeerde KO niet om PLAATSELIJKE REGELINGEN gaat, maar om de GEMEENSCHAPPELIJKE AFSPRAKEN. Het is daarom volkomen logisch, dat nà het eerste hoofdstuk over de ambten (waarin zowel de kerkeraad als de meerdere vergaderingen ter sprake komen), het vòlgende hoofdstuk over de kerkelijke vergaderingen gaat. We dienen wel scherp te letten op het onderscheid tussen de kerkeraad enerzijds èn de classis, de particuliere synode en de generale synode anderzijds. Dit onderscheid ligt in de gereformeerde KO duidelijk vast (ambtelijk – niet ambtelijk; blijvend – tijdelijk, enz.).

1.2. Vier kerkelijke vergaderingen.

'In de gemeente van Christus behoort alles in goede orde te gebeuren' (art. 1 KO). Daarom hebben we een kerk-orde. De kerken zijn daarin overeengekomen, dat er *4* kerkelijke vergaderingen zouden zijn,

a. de kerkeraad (m.n. de artt. 36 - 40);
b. de classis (artt. 41 - 44);
c. de particuliere synode (artt. 45);
d. de generale synode (artt. 46 en 47).

N.B. De artikelen 29 - 35 alsmede 48 - 52 hebben betrekking op alle dan wel op sommige met name genoemde vergaderingen.

1.3. Principieel onderscheid.

Er is sprake in het gereformeerde kerkrecht van *méérdere* vergaderingen – niet van hógere vergaderingen. En van *mindere* – niet van lágere vergaderingen. Dat 'meerdere' wil hier zeggen: er zijn meer dan één kerk in vergadering bijeen. Met andere woorden: de generale synode is de *meeste* vergadering, omdat daar alle kerken in Nederland bijeen zijn in haar afgevaardigden. De kerkeraad is de 'minste' vergadering, omdat daar één kerk in vergadering samenkomt, in haar ambtsdragers. Strikt genomen zijn er dus twee soorten kerkelijke vergaderingen: de kerkeraad én de meerdere vergaderingen. In dit

onderscheid komt duidelijk uit de eigen plaats en roeping van het énige *ambtelijke* kollege, dat we in de gereformeerde kerkregering kennen: de kerkeraad van de plaatselijke kerk. Alleen de kerkeraad is een *ambtelijke* vergadering. De overige kerkelijke vergaderingen zijn vergaderingen van *afgevaardigden.* Dit is nadrukkelijk in art. 32 van de KO vastgelegd. De kerkeraden hebben dan ook recht en roeping het werk en de besluiten van de afgevaardigden te toetsen (zie art. 31 KO!).

Nota bene:
1. In het *nieuwe* kerkrecht van de syn. geref. kerken (HKO 1959) is het genoemde onderscheid geheel verdwenen. Alle kerkelijke vergaderingen (kerkeraad, classis, particuliere en generale synode) zijn in dit kerkrecht van dezelfde aard. Daarom is er, te beginnen vanaf de kerkeraad ook een opklimmende reeks. De generale synode is de top, het kerkelijk top-orgaan! Prof. dr. K. Schilder zei eens terecht: dat betekent, dat de generale synode daar de opperkerkeraad is.
2. In de *nieuwe* kerkorde ('Akkoord van kerkelijk samenleven' 1982), aanvaard door de Ned. geref. kerken, zijn de kerkelijke vergaderingen: de meerdere vergaderingen. De kerkeraadsvergaderingen zijn hier geïsoleerd van de meerdere vergaderingen, en omgekeerd. Dat is vreemd (zie boven onder Overzicht, 1.1.). Het Akkoord kent geen classes en synoden. Daarvoor in de plaats gekozem zijn: de regionale en landelijke vergaderingen.

2. In alle kerken zal een kerkeraad zijn!

2.1. De kerkeraad is in de (plaatselijke) kerk met het hoogste gezag bekleed, omdat de Here Christus de kerkeraad met ambtelijk gezag over de gemeente heeft gesteld. Lees Hand. 20 : 28; Matth. 16 : 19; Ef. 4 : 1 - 16. Zie ook Schets 2 onder 5.
Art. 36 zegt, dat een kerkeraad bestaat uit de predikant(en) en de ouderlingen. *'Hij zal regelmatig bijeenkomen onder voorzitterschap van de predikant of van de predikanten bij toerbeurt. De kerkeraad zal eveneens regelmatig met de diakenen vergaderen . . .'.*

2.2. Kerkeraad en diakenen.

Veel is er te doen geweest over de vraag of de diakenen tot de kerkeraad behoren. Veelal ziet men een tegenstelling tussen de belijdenis en de kerkorde op dit punt. Immers, onze *KO* spreekt van de kerkeraad als het kollege van predikanten en de ouderlingen.

Opm. Alleen in gemeenten met weinig ouderlingen kunnen de diakenen daarbij genomen worden. Dat móet gebeuren, *'wanneer zowel het aantal ouderlingen als het aantal diakenen op minder dan drie is bepaald" (art. 37).*

Evenwel, in *art. 30 NGB* staat inzake de regering van de kerk: *'Er moeten*

dienaren of herders zijn om Gods Woord te prediken en de sacramenten te bedienen; ook opzieners en diakenen om met de herders een raad van de kerk te vormen'.

Toch is hier van enige tegenstelling geen sprake. Dezelfde kerkelijke vergaderingen die de NGB hebben aanvaard en gehandhaafd, hebben ook de KO opgesteld! Maar van belang is vooral, dat de niet eenvoudige materie van dit artikel toch in overeenstemming met de NGB verantwoord is geformuleerd. Het principe is gebleven: de kerkeraad, het kollege van ouderlingen-opzieners heeft van Christus' wege de hoogste verantwoordelijkheid ontvangen in het leiding geven aan de gemeente van Christus. Aan hen is het oefenen van opzicht en tucht opgedragen. Het omvat het *toezien* op, het *weiden* en *hoeden* van, het *waken* over, het *zorgen* voor, het *besturen* van de gemeente. Lees: Hand. 20 : 17, 28; 1 Tim. 3 : 5; 5 : 17; 1 Petr. 5 : 2. Het is niet alleen toezien dat de gemeenteleden binnen de perken van Gods wet leven, – maar ook: herderlijke zorg geven aan de schapen van Gods kudde. De dienst van de barmhartigheid wordt via een in de Schrift niet precies beschreven proces de afzonderlijke taak van *diakenen.* Duidelijk komen ze als aparte ambtsdragers naar voren in Phil. 1 : 1 en 1 Tim. 3. Maar het is in 1 Tim. 3 en 5 ook duidelijk, alsmede uit de overige genoemde Schriftgegevens, dat het besturende zorgen, het waken over de kudde, het hoeden en weiden met het Woord, bij de ouderlingen blijft.

2.3. Het ene ambt is nu niet hoger of belangrijker dan het andere. Maar wel moet gesteld worden dat de reikwijdte en de verantwoordelijkheid van het ouderlingenambt die van het diakenambt vóórgaan. Het meer dan eens in de KO voorkomende *'de kerkeraden* zullen toezien' geeft telkens een taak aan, die volgens de Schrift op de *ouderlingen* rust (vgl. de artt. 57, 70; zie ook art. 75 slot).
Het is inderdaad jammer, dat het spraakgebruik in de geloofsbelijdenis en in de kerkorde niet geheel parallel loopt. De naam 'kerkeraad' is in de KO gegeven aan het kollege van ouderlingen, zoals dit naar de ambtsopdrachten van de Schrift zeker onderscheiden moet worden. De belijdenis spreekt in een meer vloeiend spraakgebruik van de raad der kerk. Het kollege van ouderlingen is als zodanig *zichtbaar* gebleven in de KO. De naam *kerkeraad* beantwoordt aan de schriftuurlijke plaats, die het heeft in de gemeente.

2.4. Dit alles wil niet zeggen dat de diakenen in tal van zaken geen medeverantwoordelijkheid kunnen en moeten dragen. Zie reeds bij de artt. 5, 6 en 20 (beroeping van predikanten en verkiezing van andere ambtsdragers).
Maar er zijn meer zaken waarin ouderlingen en diakenen samen kunnen handelen. In art. 36 worden bepaalde zaken genoemd. De opsomming kon bekort worden door de slotwoorden: *'en alles wat naar het oordeel van de kerkeraad tot het algemeen beleid gerekend kan worden'.*

3. Een classicale vergadering

3.1. 'Een classicale vergadering wordt gevormd door de kerken van het classicaal ressort, die elk een predikant en een ouderling zullen afvaardigen met de vereiste geloofsbrieven. Minstens eenmaal in de drie maanden zal een dergelijke vergadering worden belegd' (art. 41).
Aan welke vereisten een geloofsbrief moet voldoen, vloeit voort uit de aard van de samenleving van kerken die staan op de grondslag van Gods Woord en de aangenomen formulieren van eenheid, en die de kerkorde als regeling voor de goede orde hebben aanvaard.
'De rondvraag naar artikel 41 KO levert niets op'. Deze of een soortgelijke uitdrukking tref je nog wel eens aan in een persverslag van een classis. Dat heeft dan betrekking op wat de praeses zal vragen. Twee grote en brede zaken, beslissend voor het gereformeerde leven en samenleven, worden daarbij genoemd: de ambtelijke diensten en het honoreren van kerkelijke besluiten. Een kerk kan daarover aangesproken worden door de praeses.
'Kerken van het classicaal ressort' geeft aan, dat de ressorten zijn afgebakend, en wijziging van ressortale grenzen heeft plaats ten overstaan van de meerdere vergaderingen (zie *artt. 38 en 39).*

3.2 Kerkvisitatie.
Elk jaar wordt er in alle kerken visitatie gehouden *(art. 44 KO).* Dienaangaande lezen we:
a. dat zij geschiedt door jaarlijks door de classis te machtigen predikanten (evt. naast hen: een ouderling). Zij bezoeken de kerken om toe te zien, of alles in de kerk geschiedt overeenkomstig Gods Woord en de kerkelijke afspraken;
b. dat zij bestaat in een onderzoek naar het doen en laten van de ambtsdragers. Over die ambtsdienst bepaalt de KO het nodige in de artt. 16, 21 en 22, terwijl de bevestigingsformulieren het een en ander nader omschrijven. Aan de hand van de in de classikale regeling geformuleerde vragen dienen officiëel de antwoorden van de kerkeraad te worden vastgesteld;
c. dat haar doel is het zo nodig tijdig vermanen van ambtsdragers en het met raad en daad meewerken aan de vrede, de opbouw en het welzijn van de kerken. De aard van de interkerkelijke samenleving brengt de noodzaak van deze classikale visitaties mee. Anders gezegd: de visitatie richt zich telkens weer op deze ene vraag, of de kerken die hier en nu naar kerkorde met elkaar samenleven, ware kerken zijn in de zin van de gereformeerde confessie. Een zaak van geestelijke saamhorigheid! Zie ook art. 29 NGB;
d. dat schriftelijk over haar aan de classis moet worden gerapporteerd. De classis kan dus navraag doen bij de visitatoren. Gerapporteerd zal moeten worden, of de bezochte kerk de kenmerken is blijven vertonen, waar men de ware kerk aan kan kennen. Uiteraard kan dit nader worden uitgewerkt door de verschillende facetten aan te geven, waarop visitatoren tot hun conclusie kwamen.

4. Een particuliere synode

4.1. 'Een particuliere synode wordt gevormd door een groep bij elkaar gelegen classes, die elk twee predikanten en twee ouderlingen afvaardigen . . .'. Deze zal eenmaal per jaar samenkomen, tenzij er dringende redenen zijn dit vaker te doen *(art. 45).*
Het slot van dit artikel formuleert de procedure die in de kerken vaste regel is geworden.

4.2. De Gereformeerde Kerken in Nederland zijn ingedeeld in 9 particuliere ressorten, die in totaal 30 classes omvatten. In het kerkelijk Handboek kan men nalezen, hoe de classes over de p.s. - ressorten zijn verdeeld! Wanneer een synode door twee of drie classes gevormd wordt, kunnen deze drie predikanten en drie ouderlingen afvaardigen.

4.3. In *art. 49* lezen we nog iets meer over de taak van een particuliere synode. In het kader nml. van het benoemen van deputaten. Voor de uitvoering van haar opdrachten zal elke meerdere vergadering deputaten benoemen. Er zijn immers altijd zaken die niet tijdens de zittingsduur van een vergadering kunnen worden afgehandeld of óók behartigd dienen te worden gedurende de tijd tussen de bijeenkomsten. De p.s. zal bovendien deputaten benoemen, die de classis moeten bijstaan in alle gevallen waarbij de KO dit voorschrijft. Zie de artt. 5, 9, 14, 15 en 79. En – op verzoek van de classes – bij bijzondere moeilijkheden. Er zijn dus onderscheiden mogelijkheden.

5. De generale synode

5.1. Deze zal eens in de drie jaar worden gehouden, tenzij er dringende redenen zijn eerder bijeen te komen. Elke p.s. vaardigt twee predikanten en twee ouderlingen af *(art. 46).* De g.s. telt derhalve 9 x 4 = 36 leden.

Opm. a. Zowel naar de classes als naar de synoden worden evenveel ouderlingen als predikanten afgevaardigd.

Opm. b. Wat de afvaardiging betreft, worden naast de primi-afgevaardigden doorgaans secundi en zelfs tertii en quarti benoemd (primus = eerste, secundus = tweede, tertius = derde, quartus = vierde). Als de primus verhinderd is, valt de secundus in; enzovoort. Daarbij wordt de alfabetische volgorde in acht genomen.

5.2. Aan het einde van zowel de p.s. als de g.s. zal tijd en plaats van de volgende synode worden vastgesteld. Ook zal dan de samenroepende kerk voor deze vergadering worden aangewezen (zie ook art. 45 slot).

5.3. Art. 47 gaat nog over het generaal-synodale werk. Hier wordt gespro-

ken over de *relatie* (voorheen heette het 'korrespondentie') met kerken in het buitenland. De generale regelingen die zijn vastgesteld voor het oefenen van kerkelijke gemeenschap met buitenlandse kerken, bepalen nader de inhoud van gelegde of nog te leggen kontakten. Dit mede ter instruktie voor deputaten voor betrekkingen met buitenlandse kerken (BBK).

5.4. In het onderstaande schema is de kerkelijke organisatievorm nog eens samengevat. Bovenaan de *kerkeraden* (264 volgens statistisch overzicht Handboek 1984). Elke kerkeraad zendt zijn praeses plus één ouderling (bij toerbeurt) naar de classisvergadering. Daar zitten dus altijd tweemaal zoveel leden als de classis gemeenten telt.

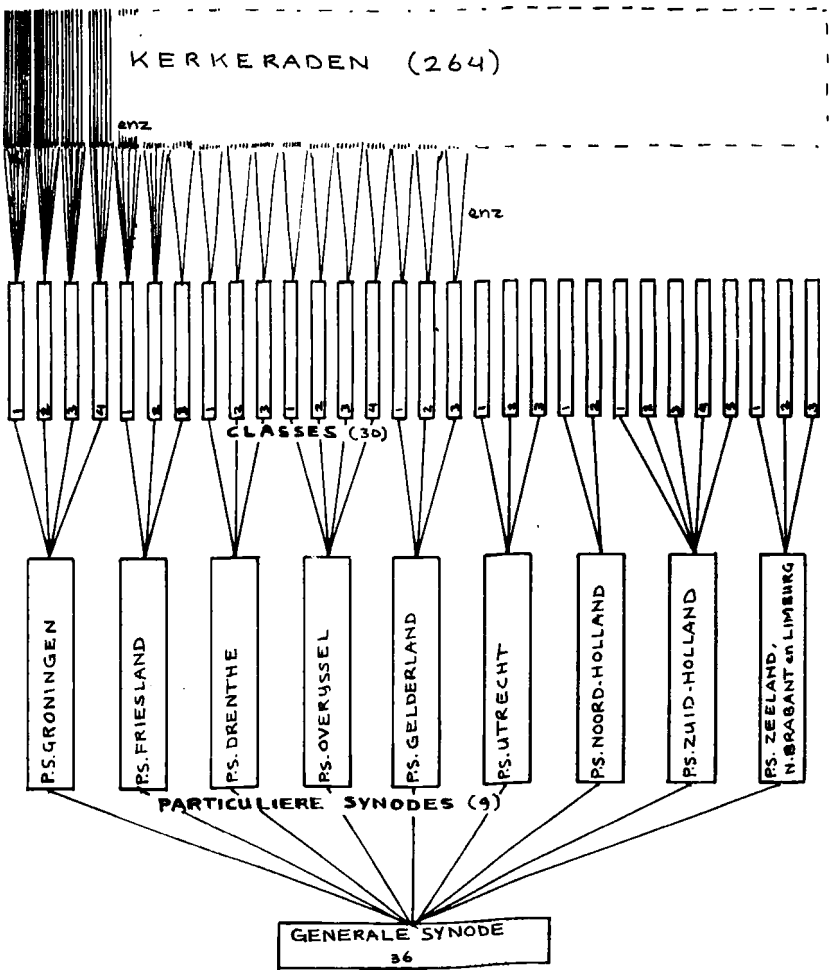

In totaal zijn de kerken verdeeld over 30 *classes*. Elke classis vaardigt jaarlijks naar de particuliere synode ten minste twee predikanten plus twee ouderlingen af. Dit aantal kan op drie gesteld worden (zie art. 45 en onder *4.4.2.*. Per classis dus 4 of 6 man.
Elke *particuliere synode* zendt twee predikanten plus twee ouderlingen naar de *generale synode*, die dus, (omdat er negen ps-sen zijn) uit 36 man bestaat, die gezamenlijk 264 gemeenten vertegenwoordigen.

Opm. Aangegeven is uit hoeveel classes elk partikulier-synodaal ressort bestaat. Dit is uiteraard afhankelijk van het aantal plaatselijke kerken. De p.s. Noord-Holland bijv. heeft slechts 2 classes, de p.s. Zuid-Holland zelfs 5.

6. Artikel 30, 32 en 33

6.1. We willen nog op enkele afzonderlijke artikelen in dit hoofdstuk de aandacht vestigen. Andere spreken voor zichzelf, waarvan je de inhoud en betekenis je eigen kunt maken door ze simpel te lezen. Zie bijv. de artt. 29, 34, 40, 43, 48, 50 en 51.
We kombineren nu de behandeling van artt. 30, 32 en 33 om redenen, die hierna wel duidelijk worden.

6.2. Art. 30 geeft aan, welke zaken op de kerkelijke vergaderingen in het algemeen en op de meerdere vergaderingen in het bijzonder aan de orde mogen komen ('kerkelijke zaken') en hoe ze behandeld moeten worden ('op kerkelijke wijze'). In het tweede lid is de volgorde deze: eerst de zaken die de kerken van een ressort gemeenschappelijk aangaan (dus het altijd voorkomende). Daarna de zaken die in de mindere vergadering niet konden worden afgehandeld (wat van de omstandigheden afhankelijk is).

6.3. Het slot van dit art. bepaalt, dat de *agenda* van de meerdere vergaderingen wordt gevormd door inzending vanuit de mindere vergadering en wel zo, dat de kerkeraden het agendum bepalen voor de classis, de classes voor de particuliere synode en de particuliere synoden voor de generale synode, behalve in gevallen van beroep (appèl) naar art. 31 (Zie aldaar). Dit raakt het principe van de behandelingsbevoegdheid van meerdere vergaderingen en is een goede beveiliging tegen hiërarchische tendenzen.

6.4. Art. 32 regelt de wettige samenstelling van de meerdere vergaderingen. De mindere vergaderingen stellen de meerdere samen door wettige afvaardiging. 'Geloofsbrieven' zijn dan ook de bewijzen van wettige afvaardiging, die tevens het karakter van de meerdere vergaderingen als samenkomsten van kerken aangeven. Geloofsbrieven moeten ondertekend zijn 'door hun zenders'! Niemand kan dus zo maar zitting nemen en meebeslissen in een classis, een p.s. of g.s.

6.5. In *art. 33* wordt kerkordelijk geregeld, dat een zaak die eenmaal afgehandeld is niet opnieuw aan de orde moet worden gesteld. Tenzij men van oordeel is dat wijziging noodzakelijk is.
Daarom dienen de eventuele besluiten voor voorgaande synoden betreffende de voorgestelde zaak nauwkeurig gelezen te zijn! De mogelijkheid van *revisie* wordt hier beperkt om te voorkomen, dat meerdere vergaderingen (i.c. een generale synode) te zwaar worden belast.

Opm. Door middel van een 'instructie' kan een bepaalde zaak door een kerkelijke vergadering op een meerdere vergadering gebracht worden. Het gebruik van instructies komt in de praktijk nog wel voor bij kerkeraden t.b.v. classicale vergaderingen.

7. Beroep op meerdere vergaderingen

7.1. Art. 31 bepaalt dat de uitspraken, besluiten van de meerdere vergaderingen kerkelijke rechtskracht voor de betrokken kerken hebben. *'De uitspraak die bij meerderheid van stemmen gedaan is, zal als bindend worden aanvaard'.* Hierbij is vóóropgesteld de toetsingsplicht van de kerken ('ratificeren' met een vreemd woord). Deze regel 'als bindend aanvaarden' is gericht tegenover allerlei individualisme en independentisme.

7.2. Dit art. maakt wèl een dubbel voorbehoud dat tot uitdrukking is gebracht in het 'tenzij' en wat daarop volgt. Is een uitspraak (besluit) in strijd met Gods Woord of met de kerkorde, dan behoeft men die niet onmiddellijk als bindend te aanvaarden. Wèl belooft men met zijn bezwaren in de kerkelijke weg te gaan, om de strijdigheid aan te tonen en te bewijzen. Deze bepaling is gericht tegen alle hiërarchie.

Opm. Vooral art. 31 heeft een uitermate belangrijke rol gespeeld in de Vrijmaking van 1944 e.v.j. De synoden destijds hadden er van gemaakt: men moet een synodebesluit *altijd* voor vast en bondig houden (als bindend aanvaarden dus), *totdat* het door een synode veranderd is. Maar 'tenzij' is niet 'totdat'! Dat is juist tegen Gods Woord, o.a. Hand. 5 : 29; 1 Tim. 5 : 22.

7.3. Het eerste lid van dit art. regelt het recht van beroep van een mindere op een meerdere vergadering. Er is niets nader bepaald betreffende hantering van het recht van beroep.

Opm. 'De synode besluit in de beslissingen over gevallen, waarin van het recht van appèl kennelijk misbruik is gemaakt, niet met een eenvoudige afwijzing van het ingesteld appèl te volstaan, doch daaraan voortaan steeds toe te voegen een ernstige vermaning en bestraffing vanwege dat misbruik'. (Sneek, 1939).

8. Besluitbevoegdheid meerdere vergaderingen

Art. 35 is in feite een nadere uitwerking van het bepaalde in art. 31, m.n. tegenover elke vorm van independentisme! De besluiten van meerdere vergaderingen kunnen we maar niet zonder meer naast ons neer leggen. Verwaarlozing van dit art. betekent dynamiet aanbrengen onder het kerkverband.
Vanzelfsprekend is de 'bevoegdheid' van een meerdere vergadering t.o.v. een mindere van een ander karakter dan het gezag dat een kerkeraad over de gemeente heeft. Daarom mist in het rijtje van art. 25 dan ook 'de gemeente'.

9. Vermogensrechtelijke aangelegenheden

Het laatste artikel van dit onderdeel van de KO, art. 52, klinkt nogal ingewikkeld. Een advocatenstukje? Maar het gaat hier om de rechtspersoonlijkheid van de kerken voor de overheid vast te stellen. De kerken hebben immers ook bezittingen en kunnen als kopers en verkopers optreden. Dat dient juridisch vastgelegd te zijn. Hier wordt duidelijk vastgelegd hoe de vertegenwoordiging kan plaatsvinden, en wie handelingsbevoegd is.

10. Vragen voor de bespreking

1. Art. 34 zegt dat de taak van de praeses beëindigd is wanneer de vergadering is gesloten. Geldt dat ook van de praeses van een kerkeraad?

2. Is het praktisch spreken over 'smalle' en 'brede' kerkeraad(svergadering) wel in overeenstemming met art. 36?

3. Weet je iets te vertellen over de verhouding tussen ambtsdienst en maatschappelijk werk?

4. Hebben jullie wel eens een vergadering van de kerkeraad of van de meerdere vergadering (classis, particuliere of generale synode) bijgewoond? De meeste vergaderingen zijn openbaar!

5. Wat is het verschil tussen het 'vermanen' in art. 44 genoemd èn het vermanen door ambtsdragers van gemeenteleden?

6. Weten jullie wanneer en waar de e.v. generale synode bijeen komt?

7. Kun je enkele 'dringende redenen' noemen als bedoeld in de artt. 45 en 46?

8. Wàt zal bedoeld zijn met het woord 'censuur' in art. 48?

9. Waarom behoren de kerkeraden en de meerdere vergaderingen goed te zorgen voor de archieven? (zie art. 50).

11. Lektuur

Zie bij de vorige schetsen.

Voorts:

P. Deddens, De positie van de Diakenen ten aanzien van den Kerkeraad, Rotterdam (1947).

J. Kamphuis, Altijd met goed accoord, Uitg. Ton Bolland, Amsterdam 1973 (pag. 113 - 137 onder de titel 'Diakenen en kerkeraad').

J. Kamphuis, Kerkelijke besluitvaardigheid, Groningen 1970, pag. 55 - 65 (Kamper Bijdragen onder redaktie van J. Kamphuis en J.P. Lettinga).

P. Deddens, De ratificeering der besluiten van meerdere vergaderingen, Groningen 1946.

K. Schilder en P. Deddens, Eerste en tweedehands gezag, Groningen z.j.

Schets 4. Hoofdstuk III van de K.O.: Het opzicht over de leer en de eredienst

1. Overzicht

1.1. In het derde hoofdstuk van de KO (artikelen 53 - 71) zijn heel wat belangrijke zaken ondergebracht. Wat het opschrift betreft, kan een duidelijke indeling worden gemaakt:
a. het opzicht over de leer: artt. 53 - 51;
b. over kerkelijke registers en attestaties: artt. 62 - 64;
c. het opzicht over de eredienst: artt. 65 - 71.

1.2. Onder a. wordt o.m. melding gemaakt van het ondertekenen van de drie formulieren van eenheid van de Gereformeerde Kerken in Nederland. De generale synode van Groningen-Zuid 1978 stelde daarvoor ten behoeve van ambtsdragers en hoogleraren/docenten aan de Theologische Hogeschool te Kampen *herziene ondertekeningsformulieren* vast. Die voor dienaren des Woords en voor ouderlingen/diakenen geef ik bij de betreffende artikelen in extenso weer, vanwege het grote belang van de zaak.

1.3. Onder c. worden enkele afspraken gemaakt over de eredienst. Er worden geen strakke schema's aan de kerken opgelegd. Wèl zijn er gemeenschappelijke afspraken gemaakt o.a. over de orden van eredienst (art. 65), welke psalmen en gezangen in de eredienst gezongen zullen worden (art. 67), over de viering van de christelijke feestdagen (art. 68).

2. Opzicht over de leer

2.1. De ambtsdragers (predikanten, ouderlingen en diakenen) moeten op duidelijke wijze van hun instemming met de belijdenis van de kerk blijk geven. Dit is een onafwijsbare voorwaarde voor hun ambtelijke indiensttreding! Deze instemming met de leer van de kerk is van groot belang. Daarover mag niet de geringste onzekerheid bestaan. Die instemming-door-ondertekening dient te geschieden ten overstaan van de kerkelijke vergadering(en).
Onder de drie formulieren van eenheid verstaan we: de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels.

2.2. De ondertekening door de hoogleraren en overige docenten van de Theologische Hogeschool is nader geregeld in het Reglement voor de Theolo-

gische Hogeschool, art. 7, alsmede in de instructie voor de deputaten-curatoren.

2.3. In de Gereformeerde Kerken geldt de regel, dat – na gunstige afloop van het peremptoir examen (zie schets 2, sub 4b) – de beroepen predikant de verklaring zal ondertekenen die voor dienaren des Woords is vastgesteld.

3. Ondertekeningsformulieren (artt. 53 en 54)

3.1. We beperken ons tot de formulieren voor predikanten, ouderlingen en diakenen. In *art. 53* wordt o.m. bepaald dat de predikanten de drie formulieren van eenheid van de Gereformeerde Kerken in Nederland ondertekenen, *waarbij het formulier gebruikt wordt* dat hiervoor is vastgesteld. Het gaat terug op het Dordtse ondertekeningsformulier. In *art. 54* wordt gesproken van het *gebruik* van het daarvoor bestemde *formulier* voor de ouderlingen en diakenen.

3.2. Voor de predikanten is er een aparte bepaling naast die voor de ouderlingen en diakenen.
Het verloop van de zaak die hier aan de orde is, gaat als volgt: een predikant die de ondertekening weigert wordt als gevolg daarvan direct door de kerkeraad geschorst. De classis, waar eveneens het ondertekeningsformulier de toegang bepaalt, ontvangt hem niet als predikant in haar midden. Dan volgt een tijd waarin
a. de predikant gelegenheid wordt gegeven zijn gevoelen uiteen te zetten, en
b. bij hem aangedrongen wordt op het aanvaarden van de gehele gereformeerde leer en aldus op de ondertekening.
Blijft hij bij zijn weigering, dan volgt de afzetting.

3.3. Hieronder volgt nu de tekst van de bedoelde ondertekeningsformulieren, zoals die is vastgesteld door de generale synode van Groningen-Zuid 1978.

Ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords

'Wij ondergetekenden, dienaren des Woords binnen de classis . . . van de Gereformeerde Kerken in Nederland, verklaren hierbij voor het aangezicht van de Here, oprecht en met een goed geweten dat wij er hartelijk van overtuigd zijn dat de leer van de drie formulieren van eenheid – de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels – in alle delen geheel met Gods Woord overeenstemt.
Wij beloven daarom dat wij deze leer met toewijding zullen onderwijzen en

trouw verdedigen, zonder dat wij openlijk of anderszins, al of niet rechtstreeks, iets zullen leren of publiceren wat daarmee in strijd is. Verder beloven wij dat wij niet alleen elke dwaling, die in strijd is met deze leer, zullen afwijzen, maar die ook zullen weerleggen, bestrijden en helpen weren.
Voor het geval wij ooit een bedenking tegen deze leer of een afwijkende mening zouden krijgen, beloven wij dat wij die niet openlijk noch anderszins zullen uiteenzetten, leren of verdedigen, hetzij mondeling of schriftelijk, maar dat wij ons gevoelen in de kerkelijke weg aan de kerkelijke vergaderingen voor onderzoek zullen voorleggen.
Wij beloven dat wij daarbij bereid zullen zijn ons altijd gewillig aan het oordeel van deze kerkelijke vergaderingen te onderwerpen.
Indien wij in strijd hiermee handelen, zullen wij als gevolg daarvan terstond geschorst worden.
Voor het geval de kerkeraad, de classis of een synode om gegronde redenen, ter wille van de bewaring van de eenheid en zuiverheid in de leer, ooit een nadere verklaring zou eisen van ons gevoelen omtrent enig deel van deze leer, beloven wij dat wij daartoe altijd bereid zullen zijn.
Indien wij deze belofte niet nakomen, zullen wij eveneens worden geschorst, onverminderd het recht van appèl in geval van bezwaar. Gedurende de tijd van appèl zullen wij ons gedragen naar de uitspraak van de mindere vergadering.'

Ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen

'Wij ondergetekenden, ouderlingen en diakenen van de Gereformeerde Kerk te . . ., verklaren hierbij voor het aangezicht van de Here, oprecht en met een goed geweten dat wij er hartelijk van overtuigd zijn dat de leer van de drie formulieren van eenheid – de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels – in alle delen geheel met Gods Woord overeenstemt.
Wij beloven daarom dat wij ieder naar eigen ambt deze leer met toewijding zullen onderwijzen en trouw verdedigen en elke dwaling, die daarmee in strijd is, zullen afwijzen.
Voor het geval wij ooit een bedenking tegen deze leer of een afwijkende mening zouden krijgen, beloven wij dat wij die niet openlijk of anderszins zullen uiteenzetten of verdedigen, maar dat wij ons gevoelen aan de kerkeraad voor onderzoek zullen voorleggen.
Wij beloven dat wij daarbij bereid zullen zijn ons altijd gewillig aan het oordeel van de kerkeraad te onderwerpen. Indien wij in strijd hiermee handelen, zullen wij als gevolg daarvan terstond geschorst worden.
Voor het geval de kerkeraad om gegronde redenen, ter wille van de bewaring

van de eenheid en zuiverheid in de leer, ooit een nadere verklaring zou eisen van ons gevoelen omtrent enig deel van deze leer, beloven wij dat wij daartoe altijd bereid zullen zijn. Indien wij deze belofte niet nakomen, zullen wij eveneens geschorst worden, onverminderd het recht van appèl in geval van bezwaar. Gedurende de tijd van appèl zullen wij ons gedragen naar de uitspraak van de kerkeraad.'

4. Wering van valse leer en dwaling

4.1. Valse leer en dwaling bedreigen het leven van de gemeente. Daarom moeten die worden geweerd! Leer èn leven hangen heel nauw met elkaar samen. Predikanten en ouderlingen worden door *art. 55* verplicht daartegen op te treden.

4.2. Valse leer en dwaling kan worden verspreid 'via lektuur en andere communicatiemiddelen'. In onze moderne tijd ook door radio en televisie. Voor ambtsdragers een zeer praktische vingerwijzing: let op de lektuur die gelezen wordt; ook op het gebruik van radio en televisie en wees bedacht op de invloed daarvan. Onderricht, weerleg, waarschuw en vermaan! Zowel in de prediking als bij het catechetisch onderwijs en het huisbezoek.

5. Over het sacrament van de doop (artt. 56 - 59)

5.1. De uitdrukking in *art. 56* 'zo spoedig mogelijk' blijkt historisch te betekenen, dat de kinderen van de gelovigen het teken van de doop behoren te ontvangen, zo spoedig als het *kind* dit ontvangen kan. Dat is in de eerste openbare eredienst nà de geboorte. De tijdsbepaling, zo uitgelegd, wordt in het kerkelijk spraakgebruik wel eens – ten onrechte – gebezigd om er de 'vroegdoop' mee aan te duiden! Men kan dan beter zeggen: de doop op tijd.

Opm. Op grond van wat de Reformatie zélf reeds over de doop beleed (wij denken hier met name aan Calvijn), werd het pleit gevoerd voor de zgn. vroegdoop, dat is de doop 'zo spoedig mogelijk'.
Natuurlijk waren de hervormers voor de vroegdoop om heel andere redenen dan Rome. Zie hiervoor uitvoeriger: *Joh. Jansen*, Korte Verklaring van de Kerkenordening, Kampen 1923, pag. 255v.
De 'laatdoop', d.w.z. wachten tot de moeder erbij aanwezig kan zijn, is later in zwang gekomen.

5.2. In *art. 57* is een taak toegewezen, in verband met het onderwijs aan de jeugd van de kerk *aan de kerkeraden.* Dat is aan hen, die ambtelijke leiding moeten geven en toezicht moeten oefenen. Het zwaartepunt ligt bij het toezicht op de ouders, die de doopbelofte hebben afgelegd. Plaatsing van dit ar-

tikel bij de bepaling met betrekking tot de doop ligt daarom voor de hand.

5.3. In *art. 58* wordt bepaald: 'Volwassen dopelingen worden door de doop als leden in volle rechten bij de christelijke gemeente ingelijfd'. Een volwassene presenteert zichzelf ten doop. Zie het formulier voor de bediening van de heilige doop aan volwassenen.
Over de avondmaalsgang wordt in dit formulier een belofte gevraagd.

5.4. Art. 59 spreekt voor zichzelf.

6. Over het sacrament van het avondmaal (artt. 60 en 61)

6.1. Art. 60 heeft een uitsluitend karakter ten aanzien van hen, die geen belijdenis van het geloof hebben gedaan en/of geen godvrezende levenswandel vertonen. Vandaar het woordje 'alleen'.

6.2. Binnen de kerken geldt een voor algemeen gebruik vastgesteld formulier voor de openbare belijdenis van het geloof. Bij personen die zich bij de kerk voegen en in een andere kerkgemeenschap reeds belijdenis hebben gedaan, moet onderzocht worden of de betrokkenen belijden wat er staat in de tweede vraag van het doopsformulier. Vandaar hier de formulering: belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer.

6.3. In *art. 61* valt op het woord 'ten minste'. In de meeste kerken wordt volstaan met het minimum: eens in de drie maanden, dat is dus vier keer. In sommige kerken is dat vijf of zes keer per jaar.

Opm. Een aanwijzing die ook betrekking heeft op *art. 58*, over het gebruik van het werkwoord 'vieren' in de kerkorde: het feestelijk element in de avondmaalsviering wordt op deze wijze uitgedrukt.

6.4. Het gebruikte meervoud 'formulieren' honoreert generaal-synodale besluitvorming. Het laat zien dat er meer dan één is. Naast het langere is er nu ook een 'Kort formulier voor de viering van het heilig avondmaal'.

7. Over kerkelijke registers en attestaties

7.1. In *art. 62* gaat het over het bijhouden van kerkelijke registers. De kerkeraden maken daarover aantekeningen en hebben daarvoor een zgn. kerkelijk bureau, en een leden-administrateur in dienst.

7.2. Doop en avondmaal werden eerst aan de orde gesteld. Daarna de vraag

wie tot deze sacramenten mag worden toegelaten. In dat kader past het te spreken over *attestaties* en de verzending daarvan *(art. 63).*

De volgende punten vragen de aandacht:
a. Wanneer leden naar een andere gemeente vertrekken, zal de kerkeraad hun een attestatie meegeven *betreffende hun leer èn leven.*
b. Dit zal gebeuren nà de *vereiste* afkondiging aan de gemeente.
c. Het element van *berichtgeving* aan de zusterkerk: 'Aan de kerkeraad van de betrokken gemeente zal tijdig bericht worden gezonden'.
d. De kwestie van de attestatie van meerderjarige doopleden. Er bestaat nml. een onderscheid tussen belijdende leden en doopleden bij het meegeven van de attestaties. De kinderen die nog geen belijdenis van hun geloof hebben afgelegd, zullen op de attestaties van de ouders worden vermeld.
Bij volwassen doopleden blijft de *kerkeraad* verantwoordelijk. Ook al zouden ze vertrekken naar een andere gemeente zonder (voorafgaande) kennisgeving. De kerkeraad verzendt dan een duidelijk doopattest (d.w.z. met de nodige informatie voorzien) naar de kerk in de nieuwe woonplaats. Met het verzoek, de betrokkene onder opzicht en tucht te nemen.

7.3. In *art. 64* wordt, in verband met de maatschappelijke ontwikkeling, een en ander geregeld. Het betreft hier m.n. de diakonale hulp. Doel is te voorkomen dat door verhuizing van bejaarde of zieke leden, indien verhuizing samenhangt met hun toestand, andere kerken onredelijk belast worden met diakonale zorgen. Bij voorkomende moeiten op dit punt, is de noodzaak van *overleg* genoemd tussen de betrokken kerkeraden.

8. Over de eredienst

8.1. In *art. 65* wordt bepaald dat de kerken zich zullen houden aan 'de orden van dienst' (meervoud!) die door de generale synode zijn goedgekeurd. Hier wordt met 'de generale synode' bedoeld niet een of andere bepáálde synode, maar de meeste vergadering van de kerken als zodanig *(vgl. artt. 46 en 84).*
Zowel de g.s. van Middelburg 1933 als die van Kampen 1975 hebben orden van eredienst opgesteld. Dit art. wil dus niet slechts de door de g.s. Kampen goedgekeurde (alternatieve) orden van dienst verplicht stellen met uitsluiting van andere.
Zie voor de orden van dienst het Gereformeerd Kerkboek, pag. 452 - 454, waar zowel 'Middelburg' als 'Kampen' worden genoemd. Het is een goede zaak ervoor te waken dat 'wildgroei' en 'geëxperimenteer' in de eredienst wordt voorkomen!

8.2. In *art. 66* ligt de kerkelijke afspraak vast om als regel eenmaal per zondag de Catechismus te behandelen. De mogelijkheid van 'Catechismus-predi-

king' in morgendiensten ligt in deze formulering besloten, in aansluiting aan gegroeide praktijk.
De bedoeling is er zeker van te zijn, dat alle hoofdpunten van de gereformeerde leer ook aan de orde van behandeling komen.

8.3. Dat wij de 150 psalmen in een door de generale synode aanvaarde berijming en de gezangen, door de synode goedgekeurd, in de eredienst zingen, vertelt ons *art. 67.*
Hier zou veel te zeggen zijn over de generaal-synodale besluitvorming betreffende de psalmberijming en de gezangenbundel. Maar dat valt buiten het bestek van de opzet van deze schetsen over de kerkorde.

8.4. In *art. 68* wordt meer gezegd dan het formele 'onderhouden' van bepaalde dagen. Dat was vroeger meer bedoeld om het volk van de straat en uit de kroeg te houden!
Het gaat heel nadrukkelijk om de verantwoordelijkheid van de kerkeraden ten aanzien van de verkóndiging van de heilsfeiten. In de reeks van deze feiten worden genoemd: de Kerstdag, de Goede Vrijdag, de Paasdag, de Hemelvaartsdag en de Pinksterdag.
Kerkdiensten op bid- en dankdagen alsmede bij de jaarwisseling worden niet genoemd. Wij zullen er tegen moeten waken, dat door vermeerdering van kerkordelijke bepalingen de dag des Heren uit het centrum wordt verdrongen.
Een bepaling aangaande tweede feestdagen is weggelaten.
Opm. Over dit artikel zou nog heel wat te zeggen zijn. Men leze het leerzame overzicht bij Joh. Jansen, a.w. pag. 290 e.v. Hij geeft daar historische aantekeningen over de twijfelachtige manier, waarop in vroeger tijd de zgn. christelijke feestdagen onder druk van de Overheid in ere kwamen.

8.5. In *art. 69* wordt gesproken van een *bededag,* die kan worden uitgeschreven in tijden van oorlog, algemene rampen en andere grote moeiten, waar alle kerken bij betrokken zijn. In de Gereformeerde Kerken is de classis 's-Gravenhage aangewezen om zo'n eventuele bededag uit te schrijven.

8.6. In *art. 70* lezen we: 'De kerkeraad zal erop toezien dat de huwelijken kerkelijk bevestigd worden, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient te worden gebruikt'.
Van belang is een besluit van de synode van Hattem 1972, Acta art. 162, waarin zij van oordeel is, dat 'de Gereformeerde Kerken terecht in haar kerkorde een regel van goede orde hebben gemaakt voor het vastmaken van het huwelijk van haar leden in het Woord des Heren met gebruikmaking van een hiervoor vastgesteld formulier'.

Opm. De KO gebruikt hier het woord *bevestigen* en niet *inzegenen.* Het huwelijk sluiten doet de ambtenaar van de burgerlijke stand. Het huwelijk 'inzegenen' doet de roomse priester.

Over de huwelijksdienst, zie verder De Reformatie, jaargang 58, hoofdartikelen geschreven door prof. dr. C. Trimp, nrs. 8 t/m 12.

8.7. We komen tot het laatste artikel in dit hoofdstuk, *art. 70,* met de regel: 'Rouwdiensten zullen niet worden belegd'.
Men leest nog wel eens in een overlijdensadvertentie, dat de 'rouwdienst' gehouden zal worden daar en daar, dan en dan, zo en zo laat. Ook al bedoelt men er niet een kerkelijke eredienst mee.
Deze terminologie is niet in overeenstemming met dit artikel van de KO. Er is trouwens al veel over kerkelijke gebruiken bij begrafenissen geschreven. Wel is positieve waardering gewenst voor de arbeid van predikanten bij begrafenissen.

Opm. Let er eens op hoe de terminologie van begrafenisondernemers uit allerlei kring soms binnensluipt in rouw-advertenties en overlijdensberichten van gereformeerden!

9. Vragen voor de bespreking

1. Kun je uit de kerkstrijd van de zestiger jaren enkele voorbeelden noemen van predikanten, die van het ondertekenings-formulier afweken? (artt. 53 en 55 KO).

2. Op welke punten is er verschil in de vragen die gesteld worden in het doopsformulier voor de kinderen der gelovigen èn voor de volwassenen? (artt. 56 en 58).

3. Ga eens na of in de gemeente waarvan je lid bent, ook het 'Kort formulier voor de viering van het heilig avondmaal' gelezen wordt.

4. Waarom is de afkondiging aan de gemeente vereist van naar een andere gemeente vertrekkende leden? (art. 63).

5. Wat is de bedoeling van de regel in art. 63: 'Aan de kerkeraad van de betrokken gemeente zal tijdig bericht worden gezonden'?

6. Bespreek op jullie vereniging eens het verschil in de door de generale synode goedgekeurde orden van dienst. Ga ook eens na, welke voorkeur de kerkeraad ter plaatse heeft (art. 65).

7. Is er in het recente verleden wel eens een bededag uitgeschreven? Wàt was daarvoor de direkte aanleiding? (art. 69).

8. Wat is er voor te zeggen de 'kerkelijke huwelijksbevestiging' te doen plaats vinden in de zondagse eredienst?

9. De bondsdag van de Jeugdbond wordt altijd op Hemelvaartsdag gehouden. Is dat wel juist? (zie b.v. CJB dd. 14-5-'82, 37e jaargang nr. 3, blz. 50).

10. Lektuur

Voorzover niet in deze schets genoemd, zie bij de vorige schetsen.
Voorts:

C. Trimp, De gemeente en haar liturgie. Uitgave Van den Berg, Kampen 1983.

Voor de liefhebbers:

J. Meester, De idee van de kerkelijke huwelijksplechtigheid, Barendrecht 1957.

Schets 5. Hoofdstuk IV van de K.O.: De tucht

1. Overzicht

1.1. Het vierde en laatste hoofdstuk van de KO handelt over de kerkelijke tucht. Onder de kenmerken van de ware kerk wordt in art. 29 NGB als derde genoemd 'dat de kerkelijke tucht geoefend wordt om de zonden te bestraffen'. Vgl. ook Heid. Cat. zondag 31, vr. en antw. 85 over de tweede sleutel van het koninkrijk der hemelen, nml. de tucht. Het gaat om de heiligheid van Gods gemeente te bewaren tegenover de vernietigende macht van de zonde.
Voor het verband van dit hoofdstuk met bepalingen in het voorafgaande gedeelte, kan verwezen worden naar hoofdstuk I, over de ambten, artt. 16 en 21. Tot de taak resp. van predikanten én ouderlingen (die samen het kollege van de kerkeraad vormen!) behoort ook 'samen . . . de tucht te bedienen'.
Dit hoofdstuk telt 10 artikelen over de tucht (72 - 82). De KO wordt afgesloten met een tweetal slotartikelen (83 en 84), die in feite betrekking hebben op alle voorgaande bepalingen.

1.2. We geven nu eerst een samenvattende indeling en volgorde van de artikelen over de tucht, zoals ze in de schets worden besproken:

Art. 72. Doel van de tucht.

Art. 73.
Art. 74. Onderling toezicht én aangifte bij de kerkeraad.

Art. 76.
Art. 77. Maatregelen van tucht én afkondiging tijdens de procedure.

Art. 75. Schuldbelijdenis bij bekering én weer opnemen van geëxcommuni-
Art. 78. ceerden.

Art. 79. Tucht over ambtsdragers én zonden die de tucht over ambtsdragers
Art. 80. nodig maken.

Art. 81. Onderling toezicht van de ambtsdragers.

Art. 82. Tucht over doopleden.

2. Doel van de tucht

2.1. Art. 72 is het eerste algemene en inleidende art. over de kerkelijke

tucht. Uitgangspunt is: zij zal naar het Woord van God en tot Zijn eer bediend worden. De Bijbel (Oude én Nieuwe Testament) is hier de enige kenbron en norm. De gereformeerde belijdenis spreekt hier overduidelijke taal! Wat in art. 29 NGB van de kenmerken van de ware kerk is opgesomd, wordt als volgt samengevat: 'Kortom, dat men zich richt naar het zuivere Woord van God'. In het volgende art. wordt beleden dat de kerk 'geregeerd moet worden overeenkomstig de *geestelijke* orde die onze Here ons in zijn Woord geleerd heeft'. En de kerk moet er voor zorgen 'dat de overtreders op geestelijke wijze gestraft en in toom gehouden worden'. In art. 32 wordt dat toegespitst op de tucht 'overeenkomstig Gods Woord'. Zondag 31 HC spreekt van 'het bevel van Christus'.

2.2. Het doel van de tucht kunnen we als volgt samenvatten:

a. De heiliging van God(s naam).

b. De bekering van de zondaar. De verzoening met de naaste (gemeente) hangt af van het verzoend worden met God.

c. De heiliging van het gemeenteleven. Gegeven aanstoot moet uit de gemeente van Christus worden weggenomen.

2.3. De KO spreekt hier en regelmatig over 'de zondaar' als het voorwerp van de kerkelijke tucht. Niet om te ontkennen dat de zonde ook in het leven van de gelovigen nog een verschrikkelijke macht is (Psalm 51; 1 Joh. 1 : 8). Maar het woord wordt hier gebruikt om de broeder of zuster die zich door de zonde laat beheersen (!), te *typeren.* Omdat de kerkelijke vermaning dan hardnekkig wordt verworpen.

2.4. De *kerkelijke* tucht is geestelijk. De kerk heeft geen zwaardmacht als de Overheid. In onderscheiding van de straf die de Overheid oplegt, is de christelijke tucht geen vergeldingsmaatregel. Komt er bekering, dan is het einde van de tucht bereikt! Oók wil het woord 'kerkelijk' aangeven dat in de kerk geen gebruik mag worden gemaakt van middelen waarvan de burgelijke overheden zich bedienen. Anders gezegd: de kerk van Christus moet in het kerk*recht*, nader in het *tuchtrecht*, alrijd te herkennen zijn! Het gaat om 'de zetels ten gerichte' in het huis van de HERE (Psalm 122).

3. Onderling toezicht én aangifte bij de kerkeraad

3.1. Na het inleidend art. over het doel van de tucht komt in *artt. 73 en 74* (eerste gedeelte) het broederlijk vermaan ter sprake. In *art. 74* (tweede gedeelte) komt de *kerkeraad* als rechtsprekend kollege binnen onze horizon. Het is dan ook niet juist te denken, dat tucht alleen maar een zaak is van de kerkeraad! De kerkelijke tucht begint (en eindigt!) bij en in de *gemeente.* Het gaat allereerst om een bepaalde roeping van de gemeenteleden in het al-

gemeen, nml. het onderling toezicht. Tot behoud van elkaar. Zo nodig hebben ze elkaar ook te vermanen en te bestraffen. Zie 1 Thess. 5 : 13 - 15; Gal. 6 : 1.

3.2. Inzonderheid zijn hier van toepassing de woorden van de Here Jezus zelf. Het is de enige keer dat in de KO een kerkordelijke regel direkt verbonden is met een uitgedrukt Schriftwoord. Met het uitgedrukte doel (!), dat de kerkeraad *niet* zal worden ingeschakeld.
Om de verantwoordelijkheid van de gemeente sterk te benadrukken zegt het slot van *art. 73* met grote nadruk: de regel zal nageleefd worden 'die Christus duidelijk voorschrijft in Matth. 18.' Dit is wel genoemd: het vóórbereidend stadium van de tucht.
In dat verband is er het door de KO gemaakte onderscheid tussen: *geheime* en *openbare* zonden. De kerk heeft hier dus ook onderscheidend te spreken en te handelen, gelet op deze rechtsregel door Christus in Matth. 18 gegeven.

3.2. Inzonderheid zijn hier van toepassing de woorden van de Here Jezus zelf. Het is de enige keer dat in de KO een kerkordelijk regel direkt verbonden is met een uitgedrukt Schriftwoord. Met het uitgedrukte doel (!), dat de kerkeraad *niet* zal worden ingeschakeld.
Om de verantwoordelijkheid van de gemeente sterk te benadrukken zegt het slot van *art. 73* met grote nadruk: de regel zal nageleefd worden 'die Christus duidelijk voorschrijft in Matth. 18.' Dit is wel genoemd: het vóórbereidend stadium van de tucht'.
In dat verband is er het door de KO gemaakte onderscheid tussen: *geheime* en *openbare* zonden. De kerk heeft hier dus ook onderscheidend te spreken en te handelen, gelet op deze rechtsregel door Christus in Mathh. 18 gegeven.

3.3. De kerkelijke tucht heeft van meetaf de bedoeling de zondaar te behouden in de weg van de bekering (vgl. Jac. 5 : 19, 20). In de onderlinge broederlijke vermaning is elk gesprek op dát doel gericht.
Zolang een zonde in leer of leven verborgen is (geheime zonde) mag zij niet openbaar gemaakt worden. Er zijn duidelijke gevallen, naar beide kanten. De gemeente wordt door Christus konkreet en praktisch aangesproken. Hij maakt geen theoretisch onderscheid tussen 'openbare' en 'geheime' zonden. Wij moeten dan ook niet onder die beide rubrieken twee lijsten van zonden opstellen. We moeten hier praktisch door het geloof weten te onderscheiden. Zowel in een kleine als in een grote gemeente. Voorop dient te staan het behoud van de broeder/zuster in het kerkgezin, zoals de Vader in de hemelen op het behoud van de zondaar uit is (Matth. 18 : 14).

3.4. Er vindt in de tuchtoefening (zie vooral *art. 77*) een voortdurende *intensivering* plaats! Dat begint al in het onderling toezicht.
In Matth. 18 : 16 is sprake van *getuigen*, waarbij de KO in *art. 74* duidelijk aansluit. De bedoeling is kennelijk dat de (één of twee) getuigen als erbij-

geroepenen, *méde* vermanen wanneer aan een geconstateerde zonde wordt vastgehouden. Bedoelde getuigen zijn dus geen objectieve toeschouwers, maar zij worstelen mee om het behoud van de zondaar. Als dit getuigen-werk met positief resultaat wordt bekroond, komt het niet verder dan die hele kleine kring van twee, drie broeders. Het wordt niet eens aan de kerkeraad bekend. Zo staat alles in het licht van Luc. 15 : 10. Vgl. ook 1 Kor. 13 : 7. Zo mobiliseert Christus de kerk. Daarom wordt de tucht terecht *remedie* (genéésmiddel) genoemd.

3.5. Het tweede gedeelte van *art. 74* bepaalt wanneer de kerkeraad moet worden ingeschakeld, als rechtsprekend kollege. Als de zondaar geen gehoor geeft, nadat hij 'over een geheime zonde naar de regel van Matth. 18 is vermaand', zal dit *aan de kerkeraad* worden meegedeeld. De aangifte moet ook op kerkelijke en christelijke wijze gedaan worden. De ambtsdragers moeten daarop toezien.
Een *openbare* zonde moet uiteraard ook aan de kerkeraad worden bekendgemaakt. Het geldt dan een zonde die bij de gehele gemeente bekend en haar tot een 'ergenis', een verleiding tot zonde (aanstoot) geworden is. Hier behoeft en mag niet eerst nog eens 'de weg van Matth. 18' gegaan worden, vóór de gemeente – in haar ambtsdragers! – in aktie komt. Om het kwaad te weren en de gemeente te behoeden. Het kollege van opzieners wordt geroepen het vermaan verder te leiden. Nu komt de aanvankelijk 'geheime zonde' op één lijn met de 'openbare zonde' te staan, waarmee de kerkeraad zonder meer te maken krijgt. Daarover gaan de beide volgende artikelen.

4. Maatregelen van tucht én afkondigingen tijdens de procedure

4.1. Onder dit opschrift bespreken we *art. 76 en 77* KO, over de voortgang van de tucht. We hebben hierbij met de tucht in *eigenlijke* zin te maken. Dat wordt duidelijk uit de woorden: 'De kerkeraad zal de toegang tot het avondmaal van de Here ontzeggen . . .'.
Let op de direkte aansluiting voor wat de vermaningen betreft, bij het slot van *art. 74*. We spreken over de afhouding van het *avondmaal* van een belijdend lid van de gemeente, als een maatregel door de kerkeraad getroffen, ook wel de 'kleine ban' of de 'stille censuur' genoemd.
De KO zoekt niet naar een specifiek kerkrechtelijke terminologie. Het ontzeggen van de toegang tot het avondmaal is hier genoemd als het voornaamste deel (in art. 76) van de daarbij komende ontzegging van de uitoefening van de overige rechten als belijdend lid. We kunnen deze maatregel van tucht dan ook wel aanduiden als: *voorlopige excommunicatie*. De zondaar wordt reeds buiten de aktieve beoefening van de gemeenschap der heiligen gesteld. Daarmee worden de eerste stappen gezet op de weg naar de *volledige* excommunicatie (afsnijding) als uiterste remedie, in *art. 77* beschreven.
Maar deze vóórlaatste 'remedie' wordt toegepast in de hoop dat het *niet* tot

de 'uiterste' remedie van de ban of de afsnijding behoeft te komen. Hier gaat het dus om een stadium van de weg van de tucht.

4.2. We letten nu op de volgende voortgang in de tuchtprocedure:

a. *Art. 76* bepaald dat niemand zal worden afgesneden zonder voorgaand advies van de classis. Daarmee grijpt dit art. vooruit op art. 77 met de woorden: 'Niemand mag worden geëxcommuniceerd zonder instemming van de classis'.

b. *Art. 77* heeft bepaald dat tussen de afhouding (ontzegging) van het avondmaal én de excommunicatie de *gemeente* geïnformeerd zal worden! De kerkeraad zal de gemeente bekendmaken met de hardnekkigheid van de zondaar. 'Daarbij zullen genoemd worden zijn zonde en de vele pogingen om hem tot inkeer te brengen door bestraffing, ontzegging van het avondmaal en talrijke vermaningen'.

c. Dit art. spreekt niet alleen over bekendmaking aan de gemeente, maar ook van aansporing van de gemeente de zondaar aan te spreken en voor hem te bidden (intensivering!).

d. Er worden dan *drie* bekendmakingen aan de gemeente genoemd, waarbij zij telkens verder wordt ingeschakeld en gemobiliseerd. In de tuchtoefening vindt een voortdurende intensivering plaats. De derde afkondiging is naar haar aard de *aan*kondiging van de afsnijding.

e. Bovendien wordt nog nader aangegeven dat vóór de tweede afkondiging – wanneer ook de *naam* van de zondaar genoemd wordt – de in *art. 76* bedoelde instemming van de classis nodig is.

4.3. De ambtsdragers zijn geroepen te waken voor de heiligheid van de gemeente Gods (zie inleidend *art. 72 onder 2).* Zij zullen ook geduld hebben met allen (vgl. 1 Thess. 2 : 14). Ook als het onderzoek naar de feitelijke toedracht de aangeklaagde schuldig stelt en tucht-waardig maakt als zondaar. Daarom heeft de voorlopige excommunicatie haar eigen plaats en funktie. *Art. 76* spreekt over de excommunicatie als *uiterste* remedie. Het buiten de gemeenschap van de kerk gesloten worden bij geen enkel teken van berouw is vaak een lange weg, die de kerkeraad moet gaan. Maar tucht is en blijft tot het laatste toe 'remedie' = medicijn. Oók in haar scherpste vorm. Geen wandaad, maar en weldaad!

4.4. De derde en laatste afkondiging is tegelijk de aankondiging van de heilige handeling van de ban of uitsluiting van de zondaar buiten de gemeenschap van de kerk. *Art. 77* laat daarop volgen: 'op deze wijze zal de excommunicatie de stilzwijgende instemming van de gemeente hebben'.

N.B. Lees over het geheel van de tuchtprocedure vanaf de eerste bekendmaking aan de gemeente het 'Formulier voor de uitsluiting uit de gemeente van Christus' (voorlopig vastgestelde tekst door de gen. syn. Arnhem 1981 in Arnhems Acta Contracta, pag. 44 - 47).

5. Schuldbelijdenis bij bekering én weer opnemen van geëxcommuniceerden

5.1. De *artt. 75 en 78* handelen over de schuldbelijdenis, óf ten tijde van de procedure óf na de excommunicatie. Eerstgenoemd art. gaat zelfs nog aan die over de tuchtmaatregelen vóóraf in de KO. Dit art. is uiteraard ook van toepassing bij bekering en berouw van de zondaar, nadat op hem de censuur werd toegepast door hem af te houden van het avondmaal. Dus in elk stadium tijdens de (voort)gang van de tucht.

5.2. De kerkelijke tucht heeft nml. 'ten doel dat de zondaar met God en zijn naaste verzoend wordt en de aanstoot uit de gemeente van Christus wordt weggenomen' *(zie art. 72).* Het gaat hier om de *vrede* in de Schriftuurlijke zin, zoals Jeruzalem de kerk-stad, de stad van de vrede is (Ps. 122 : 7). Tot die vrede van de gemeente = het lichaam van Christus, worden wij allen geroepen (Koloss. 3 : 15). De KO doet er als het ware alle moeite voor om te laten zien hoe centraal het 'herstel van de geschonden verhoudingen' staat. Van de zes besproken artikelen over de tucht (73 - 78) handelen er *twee* over het weer aannemen of het weer opnemen van iemand die in zonde heeft geleefd. Dat is één derde van het geheel van de kerkordelijke bepalingen. Zelfs vóór de tuchtprocedure verder wordt geschetst, beschrijft de KO in *art. 75* hoe de kerkeraad heeft te handelen, wanneer de zondaar tot bekering komt. De tucht zoekt geen vergelding als zodanig, maar handhaving van de heiligheid van de gemeente Gods.

5.3. Bij (!) de schuldbelijdenis moeten 'voldoende tekenen van berouw' gezien worden. Zie bijv. Spreuken 25 : 13.
'De kerkeraad zal beoordelen of van deze schuldbelijdenis mededeling aan de gemeente gedaan moet worden', zegt het slot van *art. 75.* De kerkeraad als rechtsprekend kollege is hier ten volle bevoegd. Meestal wordt bij bekering schuldbelijdenis ten overstaan van de kerkeraad gedaan. Alleen wanneer de zaak al zo ver is, dat de tweede of derde aankondiging reeds heeft plaats gehad, is mededeling aan de gemeente wel noodzakelijk geworden.

5.4. In *art. 78* wordt een en ander bepaald over het weer opnemen van een geëxcommuniceerde. Het gaat dan over degene die met het formulier van de ban is afgesneden (vgl. *art. 77).*
'Als niemand hiertegen iets kan aanvoeren, zal hij na verloop van tenminste drie zondagen onder openbare schuldbelijdenis weer opgenomen worden'. Een uitsluiting uit de gemeente draagt nooit een absoluut en definitief karak-

ter. Zie Heid. Cat. zondag 31, antw. 85, slot: 'Zij worden weer als leden van Christus en van zijn gemeente aangenomen, wanneer zij werkelijk beterschap beloven en bewijzen'. De medewerking van de gemeente kan ook hier niet worden gemist.
De wederopname wordt steeds in het midden van de gemeente voltrokken met gebruikmaking van het daarvoor vastgestelde *formulier* (zie Acta Contracta, gen. syn. Arnhem 1981, pag. 47 - 49).

6. Tucht over ambtsdragers én zonden die de tucht over ambtsdragers nodig maken

6.1. In *art. 79 en 80* wordt apart melding gemaakt van de tucht over de ambtsdragers van de kerk. De laatste vraag in de *formulieren* voor de bevestiging van dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen luidt: 'Belooft u zich te onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, overeenkomstig de kerkorde, indien u zich in leer of leven misgaat?' Zij nemen immers een bijzondere plaats in de kerk in. Zie hiervoor hoofdstuk I van de KO over de *ambten.*

6.2. In eerstgenoemd art. komt duidelijk tot uitdrukking, dat het speciaal ingaat op de vraag, welke maatregelen genomen dienen te worden, wanneer de in *art. 76* bedoelde zondaren een *ambt* bekleden.
'Wanneer predikanten de kerkelijke vermaning verwerpen of wanneer zij een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaan . . .'. Deze woorden zijn bijna letterlijk overgenomen uit *art. 76.* Vgl. ook het bepaalde voor ouderlingen of diakenen. Alleen het woord 'hardnekkig' is hier vervallen. De toestand, dat een ambtsdrager gedurig door de kerkeraad vermaand wordt, kan immers niet bestaan. Want als zijn censurabele zonde aan de kerkeraad bekend is, dan zal men *als eerste maatregel* de schorsing in zijn ambt moeten toepassen.
De betekenis van het begrip 'de kerkelijke vermaning' (met het lidwoord *de*) is, dat het vermaan, en ook de reaktie op het vermaan, tot definitieve afronding is gekomen. In hoeveel keer dat gebeurt, is niet aan te geven. Het zal van de aard van de zonde afhangen of t.a.v. de ambtsdienst veel geduld kan worden betracht. Of dat op korte termijn een beslissing moet volgen.

6.3. Het gaat in *art. 79* over schorsing en afzetting van de ambtelijke dienst. De vraag is, of hij *schorsings-* en/of *afzettings*-waardig is in zijn ambt. Degenen die, staande in hun ambt, een censurabele zonde bedrijven, mogen vanaf dat moment in geen geval hun dienst in het ambt verrichten. Daarvoor dient dit artikel.
Volharden zij in hun zonde, dan worden ze verder als alle andere leden van de gemeente behandeld. Dan vallen ze vanzelf onder de kerkelijke vermaning, afhouding van het avondmaal en verdere maatregelen van tucht in *art. 76 - 77 (afsnijdings*-waardig!).

6.4. Predikanten zullen 'geschorst worden op grond van het oordeel van hun kerkeraad en die van de door de classis aangewezen naburige gemeente'. Of zij ook *afgezet* dienen te worden, – moet de classis met *advies* van de in *art. 14* genoemde deputaten van de particuliere synode beoordelen. Voor de afzetting van ouderlingen en diakenen is dat niet nodig.

N.B. Het tuchtrecht over ambtsdragers berust principiëel bij de plaatselijke kerkeraad, die nooit mag worden gepasseerd. Anders gezegd: wie in het ambt aanstelt, is ook de instantie, die de bevoegdheid heeft daaruit te ontzetten, indien daar noodzakelijkheid toe bestaat. Die grondregel blijft gelden en wordt niet gebroken door de verdere bepalingen van het kerkverband. Vrijwillig hebben de kerken dit tuchtrecht over ambtsdragers laten beperken (niet laten ontnemen!) door het kerkverband (naburige gemeente, classis, advies van deputaten van de p.s.) in te schakelen. Om voor de ambtsdragers meer rechtszekerheid te scheppen.

6.5. De bepaling van *art. 80* laat uitkomen, dat na de in het bijzonder genoemde zonden een samenvattende typering gegeven wordt van wat geen bijzondere vermelding behoeft te krijgen.
Simonie, is, zo geheten naar Simon de Tovenaar (Hand. 8 : 18): dat iemand op ongeoorloofde wijze geldelijke winst behaalt uit zijn ambt.

7. Onderling toezicht van de ambtsdragers

In het hoofdstuk over de tucht valt ook *art. 81* over de onderlinge, christelijke censuur van ambtsdragers. Het gaat in deze onderlinge censuur geheel om de *ambtsbediening.* Van meerdere kanten is het pleit gevoerd voor een inhoudrijke naleving van dit artikel. Voor de zakelijke vulling van deze censuur kan er op worden gewezen, dat de tweede zin moet worden opgevat als nadere explicatie van de eerste. De KO heeft geen volgorde over alle onderdelen van de ambtsdienst voorgeschreven. Het gaat er in dit artikel om, dat aanwezige of dreigende misstanden in de uitoefening van het ambt worden verbeterd of voorkomen.

8. Tucht over doopleden

8.1. In de *artt. 73 - 78* ging het met name over *belijdende leden. Art. 82* bepaalt hoe het zal toegaan inzake tucht over *volwassen doopleden.* Wie er bedoeld zijn, wijzen de bewoordingen zelf aan: wie de vermaning van de kerkeraad hardnekkig verwerpt en daarbij duidelijk laat blijken dat hij afkerig is van het verbond en onverschillig of zelfs vijandig staat tegenover de dienst van de Here. In de opsomming van redenen wordt bedoeld te zeggen, dat het één bij het andere gezien moet worden.

8.2. De regeling van de gang van zaken bij deze tucht ligt er reeds, sinds de synode van Sneek/Utrecht, 1939/43 richtlijnen vaststelde betreffende volwassen doopleden, die aan de roeping van het verbond ongehoorzaam zijn. Er is onderscheid met de tuchtoefening over belijdende leden. Ten aanzien van afkerige doopleden geldt de regel, dat met uitsluiting gewacht moet worden tot het 25ste levensjaar voltooid is: eerder worden ze niet ten volle verantwoordelijk gesteld. Alleen bij bijzondere ergerlijke goddeloosheid wordt een uitsluiting op 21-jarige leeftijd toelaatbaar geacht.

8.3. Dit zal dan met instemming van de classis aan de gemeente worden bekendgemaakt. 'Bij de afkondiging zal de kerkeraad zijn naam noemen en tevens een termijn stellen. De gemeente zal worden aangespoord hem aan te spreken én voor hem te bidden'.
In de gewone tuchtprocedure (vgl. *art. 77)* wordt het afkondigen van de zonde zonder de naam van de zondaar te noemen gedaan, om hem nog te ontzien, te sparen: hij wordt nog niet aangewezen! Maar in het geval van afkerige doopleden is de zaak vanzelf bekend. Ze doen geen belijdenis, ze komen niet in de kerk en niet op catechisatie.
Dat ontgaat de gemeente niet: het totale levensbeeld is er een van vijandschap. Daarom is het 'ontzien' van zo'n dooplid door het aanvankelijk verzwijgen van de naam niet meer nodig en mogelijk.

8.4. De *beide* bekendmakingen zijn samen opgenomen in het 'Formulier van de tucht van de afkerige, volwassen doopleden', te lezen op pag. 28 aan het eind van de Kerkorde in de pocket editie van de KO (uitg. Vijlbrief, Haarlem 1980).
Het slot van dit artikel is in overeenstemming met een onderdeel betreffende de wederopneming uit de onder 8.2. genoemde *'Richtlijnen'.* Wederopneming zal alleen geschieden in de weg van de belijdenis des geloofs, waarbij oprechte schuldbelijdenis en voorafgaand bewijs van betering des levens niet ontbreken mogen.

9. Slotartikelen

9.1. In *art. 83* is één van de grondregels van de gereformeerde kerkregering geformuleerd. Dit belangrijke artikel over de zelfstandigheid van de plaatselijke kerken stelde de synode van Emden 1571 zelfs kort en krachtig vóórop. Later is het in de KO een slotartikel geworden. Het is de gouden regel, die het totaal van de KO beheerst.
Dit *anti-hiërarchische* artikel herinnert ons voortdurend aan: 'Eén is uw Meester en gij zijt allen broeders' (vgl. Matth. 23 : 8 - 11).

9.2. Art. 84 is met recht hèt slotartikel. Van de voorafgaande artikelen wordt hier gezegd, dat zij betrekking hebben op de wettige orde van de kerk.

Verder dat zij in gemeenschappelijk overleg zijn vastgesteld en in eensgezindheid aanvaard. Nadruk wordt gelegd op de samenleving in saam-horigheid door in goede trouw de bepalingen van deze KO na te leven.
Wel heeft de KO de mogelijkheid van een revisie uitdrukkelijk als slotbepaling opgenomen. Alleen alle kerken samen in de generale synode verenigd, kunnen de KO eventueel wijzigen. 'Wanneer dit in het belang van de kerken is'.

10. Vragen voor de bespreking

1. Waarom is het beroep op de gelijkenis van het onkruid in de tarwe, Matth. 13 : 24 - 30, om daadwerkelijke tuchtoefening in de kerk af te wijzen, ónjuist?

2. Is de stelling, dat berouw zonder meer een einde maakt aan alle tuchtoefening wel juist? Denk hierbij aan Achan en David.

3. Kunnen we uit de Bijbel duidelijk maken, dat de tucht moet gaan zowel over de *leer* als over het *leven? (zie art. 73).*

4. Hoe werd op de (buitengewone) g.s. van Assen 1926 (zaak dr. J.G. Geelkerken) gehandeld in strijd met het gereformeerde kerkrecht?

5. Het broederlijke vermaan van de ambtsdragers onderling staat veelal bekend als 'censura morum'. Waarom is die naam minder juist?

6. Waarin verschilt de censuur naar art. 81 van de censuur die geoefend zal worden naar art. 48 KO?

7. Wat wordt bedoeld met de ernstige zonde van 'trouweloze dienstverlating of het zich indringen in het dienstwerk van een ander'? (zie art. 80).

8. Waarom behandelt de Heid. Cat. de tucht (Zondag 31) in het stuk van de verlossing?

11. Lektuur

Zie bij de vorige schetsen.

Voorts:

H. Bouma, De interne christelijke censuur van de ambtsdragers, Dienst, 18e jaargang 1970, no. 4 en 5 (resp. aug. en okt.).

J. Kamphuis, Om de heiligheid van de gemeente. De kerkelijke tucht. Uitgave Van den Berg, Kampen 1982.

J. Kamphuis, Verkenningen III, Goes 1966 (speciaal hoofdstuk V).

Voor nadere bestudering van een en ander:

H. Bouwman, De kerkelijke tucht naar het Gereformeerde Kerkrecht, Kampen 1912 (later praktisch geheel overgenomen in tweede deel van zijn 'Gereformeerd Kerkrecht', Kampen 1934).

F.L. Rutgers, Verklaring van de Kerkenordening (College-voordrachten van prof. dr. F.L. Rutgers over Gereformeerd Kerkrecht. Bewerkt en uitgegeven door dr. J. de Jong), IV, Van de Censuur en Kerkelijke Vermaning, Rotterdam 1918.

Kerkorde

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Zoals vastgesteld door de Generale Synode te Groningen-Zuid 1978

Artikel 1 Doel en inhoud van de Kerkorde

In de gemeente van Christus behoort alles in goede orde te gebeuren. Daarvoor is nodig een regeling met betrekking tot

I. de ambten
II. de kerkelijke vergaderingen
III. het opzicht over de leer en de eredienst
IV. de tucht.

I. DE AMBTEN

Artikel 2 Drie ambten

Er zijn drie ambten te onderscheiden: het ambt van dienaar des Woords, van ouderling en van diaken. Sommige predikanten zullen afgezonderd worden voor de opleiding tot de dienst des Woords, andere voor het zendingswerk.

Artikel 3 Noodzaak van wettige roeping

Niemand mag een van deze ambten vervullen zonder wettig geroepen te zijn.

Artikel 4 Verbinding aan een bepaalde kerk

Niemand kan tot de dienst des Woords geroepen worden zonder dat hij aan een kerk verbonden wordt.

Artikel 5 Roeping tot de dienst des Woords

De wettige roeping tot de dienst des Woords van hen die het ambt van predikant nog niet hebben bekleed, omvat de beroeping, het examen, de goedkeuring van de gemeente en de bevestiging.
De beroeping geschiedt onder aanroeping van de Here door de kerkeraad en de diakenen met medewerking van de gemeente en met inachtneming van de plaatselijk vastgestelde regeling. Alleen zij kunnen voor het eerst beroepen worden, die door de classis waaronder zij ressorteren, preparatoir geëxamineerd zijn. In kerken zonder predikant in actieve dienst zal beroepen worden met advies van de consulent die door de classis aangewezen is.

Het examen, dat zowel de leer als het leven betreft, zal worden afgenomen door de classis die het beroep moet goedkeuren. Het zal plaatshebben ten overstaan van de deputaten van de particuliere synode of enkele van hen.
De goedkeuring van de gemeenteleden is verkregen, wanneer de naam van de beroepen predikant op twee achtereenvolgende zondagen in de kerk is afgekondigd en er geen wettig bezwaar is ingebracht.
De bevestiging zal plaatshebben in een eredienst, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient gebruikt te worden, met handoplegging door de predikant die de bevestiging verricht.

Artikel 6 Beroep naar een andere kerk

Wanneer predikanten beroepen worden naar een andere kerk, zal de beroeping eveneens geschieden door de kerkeraad en de diakenen, met medewerking van de gemeente en met inachtneming van de plaatselijk vastgestelde regeling.
De kerken zullen zich houden aan de generale kerkelijke bepalingen over de beroepbaarheid van predikanten die buiten Nederland gediend hebben in kerken van gereformeerde belijdenis en over het meer dan eenmaal beroepen van dezelfde predikant in dezelfde vacature.
Kerken zonder predikant in actieve dienst zullen beroepen met advies van de consulent die door de classis aangewezen is.
Voor alle kerken geldt dat de goedkeuring van de classis vereist is. Aan haar zullen de volgens dit artikel beroepen predikanten een goede attestatie inzake leer en leven tonen. De eveneens vereiste goedkeuring van de gemeenteleden is verkregen, wanneer de naam van de beroepen predikant op twee achtereenvolgende zondagen in de kerk is afgekondigd en er geen wettig bezwaar is ingebracht.
De bevestiging zal plaatshebben in een eredienst, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient gebruikt te worden.

Artikel 7 Akten van ontslag bij aanneming van beroep

Wanneer een predikant een beroep naar een andere kerk heeft aangenomen, mag deze hem niet als haar predikant aanvaarden voordat hij wettige akten van ontslag heeft overgelegd van de kerk en de classis waar hij gediend heeft.

Artikel 8 Toelating zonder theologische opleiding

Wie geen theologische opleiding hebben ontvangen, kunnen niet toegelaten worden tot het predikambt, tenzij overtuigend blijkt dat zij bijzondere gaven hebben van godsvrucht, ootmoed, ingetogenheid, verstand, onderscheidingsvermogen en welsprekendheid.

Wanneer zulke personen toelating vragen tot de dienst des Woords, zal de classis hen examineren na toestemming van de particuliere synode. Indien het examen naar het oordeel van de classis gunstig verloopt, zal deze een periode vaststellen waarin zij als proponent mogen voorgaan in de kerken van het classicaal ressort.
Daarna zal de classis verder met hen handelen zoals naar haar oordeel verantwoord is, volgens de generale regeling die daarvoor door de kerken is vastgesteld.

Artikel 9 Toelating van voorgangers die sinds kort lid van een der kerken zijn

Voorgangers die zich sinds kort gevoegd hebben bij een van de kerken en niet afkomstig zijn uit een kerk waarmee kerkelijke gemeenschap wordt onderhouden, zullen slechts met grote voorzichtigheid tot de dienst des Woords worden toegelaten.
Daarbij zullen de desbetreffende generale kerkelijke bepalingen in acht worden genomen.
Indien de classis en de deputaten van de particuliere synode dit noodzakelijk achten, zullen zij eerst een proeftijd doormaken.

Artikel 10 Voorgaan in een andere kerk

Niemand mag in een andere kerk het Woord of de sacramenten bedienen zonder toestemming van de betrokken kerkeraad.

Artikel 11 Onderhoud van de predikanten

De kerkeraad is verplicht namens de gemeente, die hij hierin vertegenwoordigt, haar predikanten naar behoren te onderhouden.

Artikel 12 Benoeming voor een bijzondere taak

Een predikant mag geen benoeming aannemen waarbij hij zich geheel gaat wijden aan een bijzondere taak – zoals die van leger- of ziekenhuispredikant – tenzij hij verbonden blijft aan een kerk.
De verhouding waarin hij tot de betrokken kerk staat, dient geregeld te worden onder goedkeuring van de classis.

Artikel 13 Emeritering

Wanneer een predikant door ouderdom, ziekte of andere oorzaken niet meer in staat is zijn ambtswerk te verrichten, blijft hij rechtens dienaar des Woords.
De kerk die hij gediend heeft, zal hem op gepaste wijze onderhouden.
Deze verplichting geldt ook met betrekking tot weduwen en wezen van predikanten.

Artikel 14 Ontslag van verbintenis aan de gemeente

De kerkeraad mag een predikant niet ontslaan van zijn verbintenis aan de gemeente zonder voorkennis en goedkeuring van de classis en de deputaten van de particuliere synode.

Artikel 15 Ontheffing uit het ambt

Wanneer een predikant eenmaal geroepen is volgens de regel van artikel 5, heeft hij zich voor het leven aan de kerkelijke dienst verbonden. Dit houdt in dat hij zijn ambt niet mag neerleggen.
Hij kan slechts van zijn ambt worden ontheven en overgaan tot een andere levensstaat, indien de kerkeraad en de classis, met medewerking van de deputaten van de particuliere synode, oordelen dat daarvoor gewichtige redenen zijn.

Artikel 16 Taak van de predikanten

De taak van de predikanten is trouw voor te gaan in de gebeden en in de bediening van het Woord en de sacramenten.
Zij behoren goed acht te geven op hun mede-ambtsdragers en op de gemeente, en samen met de ouderlingen de tucht te bedienen en te zorgen, dat alles op gepaste wijze en ordelijk gebeurt.

Artikel 17 Billijke taakverdeling

Wanneer aan een gemeente twee of meer predikanten verbonden zijn, zal zoveel mogelijk gelijkheid in acht genomen worden zowel wat hun taak betreft als in andere opzichten, naar het oordeel van de kerkeraad en indien nodig van de classis.
Deze regel geldt ook met betrekking tot de ouderlingen en de diakenen.

Artikel 18 Opleiding tot de dienst des Woords

De kerken onderhouden een theologische hogeschool voor de opleiding tot de dienst des Woords.
Tot de taak van de hoogleraren in de theologie behoort het uitleggen van de Heilige Schrift en het verdedigen van de zuivere leer tegen ketterijen en dwalingen.
Predikanten die afgezonderd zijn voor de opleiding tot de dienst des Woords, blijven op de wijze van emeriti-predikanten verbonden aan de kerk die zij gediend hebben en houden de rechten van een dienaar des Woords.
De gezamenlijke kerken nemen de verplichting op zich, naar behoren in hun onderhoud te voorzien, evenals in dat van hun weduwen en wezen.

Artikel 19 Zorg voor studenten in de theologie

De kerken zullen ernaar streven, dat er studenten in de theologie zijn. Zij zullen, als dit nodig is, financiële steun verlenen.

Artikel 20 Roeping van ouderlingen en diakenen

De ouderlingen en diakenen zullen tot hun ambt geroepen worden door de kerkeraad en de diakenen, met medewerking van de gemeente en met inachtneming van de plaatselijk vastgestelde regeling. Hierin dient te zijn opgenomen dat de gemeenteleden de aandacht kunnen vestigen op personen die zij geschikt achten.
De kerkeraad zal de gemeente laten kiezen uit een dubbel getal en vervolgens de gekozenen benoemen. Indien geen wettig bezwaar wordt ingebracht, zullen deze in een eredienst in hun ambt bevestigd worden.
Eventueel zal de kerkeraad zoveel personen als voor de vervulling van elk ambt nodig zijn, aan de gemeente voorstellen.
Indien tegen hèn geen wettig bezwaar wordt ingebracht, zullen zij op dezelfde wijze in de ambten bevestigd worden. In beide gevallen dient het formulier dat voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen is vastgesteld, gebruikt te worden.

Artikel 21 Taak van de ouderlingen

De taak van de ouderlingen is in herderlijke zorg de gemeente te regeren, samen met de dienaren des Woords. Zij zien erop toe, dat de predikanten, de mede-ouderlingen en de diakenen hun ambt trouw vervullen. Zij leggen zo dikwijls huisbezoek af als goed is voor de opbouw van de gemeente, ten minste eenmaal per jaar. Ook moeten zij samen met de predikanten de tucht bedienen en zorgen dat in de gemeente alles op gepaste wijze en ordelijk gebeurt.

Artikel 22 Taak van de diakenen

De taak van de diakenen is de dienst van de barmhartigheid te vervullen. Zij zullen door het afleggen van huisbezoeken zich op de hoogte stellen van de moeiten, waar nood is helpen en bemoedigen, en ook de gemeenteleden aansporen tot het verlenen van hulp. Verder zullen ze de liefdegaven inzamelen, goed beheren en in gemeenschappelijk overleg naar behoefte uitdelen.

Artikel 23 Aftreding van ouderlingen en diakenen

De ouderlingen en diakenen zullen twee of meer jaren dienen, afhankelijk van de plaatselijke regeling. Als regel treedt elk jaar een evenredig deel af. De aftredende ambtsdragers zullen door andere vervangen worden, tenzij het voor de gemeente wenselijk wordt geacht dat zij opnieuw tot het ambt geroepen worden. Daarbij zal de regel van artikel 20 worden nageleefd.

Artikel 24 Orde bij het vervullen van de zendingsroeping

De kerken zullen hun zendingsroeping vervullen met inachtneming van de artikelen in deze kerkorde. Wanneer kerken bij het vervullen van deze roeping samenwerken, zullen zij zich houden aan de indeling in ressorten die voor het kerkverband aanvaard is.

Artikel 25 Taak van missionaire predikanten

De taak van de predikanten die geroepen zijn tot het zendingswerk, is het Woord van God te verkondigen in het hun toegewezen gebied. Zij zullen hun die tot geloof gekomen zijn, de sacramenten bedienen en hun leren onderhouden alles wat Christus zijn gemeente bevolen heeft. Ook zullen zij naar goede orde de ambten instellen.

Artikel 26 Kerkeraad en evangelisatie

De evangelisatie moet erop gericht zijn dat zij die God niet kennen of van Hem en zijn dienst vervreemd zijn, zich door belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer voegen bij de gemeente van Christus. De kerkeraden zullen erop toezien dat vanuit deze doelstelling gewerkt wordt.

Artikel 27 Ambtsdragers en overheid

De ambtsdragers zullen de gemeente voorhouden dat zij gehoorzaamheid en eerbied verschuldigd is aan de overheid, omdat God deze heeft ingesteld. Zelf moeten zij in dezen een goed voorbeeld geven, en in de weg van gepast respect en correspondentie nastreven dat de overheid de dienst van de kerk steeds wettig beschermt.

II. DE VERGADERINGEN

Artikel 28 Vier vergaderingen

Vier kerkelijke vergaderingen zullen regelmatig gehouden worden: de kerkeraad, de classis, de particuliere en de generale synode.

Artikel 29 Opening en sluiting van de vergaderingen

Bij de opening en de sluiting van alle vergaderingen zal de Here met gebed en dankzegging aangeroepen worden.

Artikel 30 Bevoegdheid van de vergaderingen

Deze vergaderingen mogen alleen kerkelijke zaken behandelen en dat op kerkelijke wijze.

Een meerdere vergadering mag slechts zaken in behandeling nemen die de kerken in haar ressort gemeenschappelijk aangaan of die in de mindere vergadering niet konden worden afgehandeld. Betreft het een nieuwe zaak die vanuit de kerken aan de orde wordt gesteld, dan kan deze alleen in de weg van voorbereiding door de mindere vergadering op de agenda van de meerdere vergadering worden geplaatst.

Artikel 31 Beroep op een meerdere vergadering

Als iemand van oordeel is dat hem door een uitspraak van een mindere vergadering onrecht is aangedaan, kan hij zich beroepen op de meerdere vergadering.
De uitspraak die bij meerderheid van stemmen gedaan is, zal als bindend worden aanvaardt, tenzij bewezen wordt dat zij in strijd is met het Woord van God of met de kerkorde.

Artikel 32 Afvaardiging naar meerdere vergaderingen

Afgevaardigden naar meerdere vergaderingen zullen hun geloofsbrieven, ondertekend door hun zenders, meebrengen en op grond daarvan stemrecht hebben. Bij zaken die henzelf of hun eigen kerken betreffen, moeten zij echter buiten stemming blijven.

Artikel 33 Instructies en voorstellen voor meerdere vergaderingen

Een mindere vergadering zal een instructie of een voorstel voor een meerdere vergadering niet vaststellen voordat de eventuele besluiten van voorgaande synoden betreffende de voorgestelde zaak nauwkeurig gelezen zijn. Wat eenmaal afgehandeld is, moet niet opnieuw aan de orde worden gesteld, tenzij men van oordeel is dat wijziging noodzakelijk is.

Artikel 34 Taak van praeses en scriba

Het behoort tot de taak van de praeses de zaken die behandeld moeten worden, duidelijk aan de orde te stellen. Hij moet zorgen dat de discussies ordelijk verlopen. Sprekers die een woordenstrijd voeren over kleinigheden of die zich door heftige emoties laten meeslepen, moet hij het woord ontnemen en hen berispen als ze geen gehoor geven. Zijn taak is beëindigd wanneer de vergadering gesloten is.
Naast de praeses zal een scriba worden aangewezen, die noteert wat voor schriftelijke vastlegging van waarde is.

Artikel 35 Bevoegdheid van de meerdere vergaderingen ten opzichte van de mindere

De classis heeft de bevoegdheid rechtsgeldige uitspraken te doen ten opzichte van de kerkeraad. Dit geldt eveneens voor de particuliere synode ten opzichte van de classis en voor de generale synode ten opzichte van de particuliere synode.

Artikel 36 Samenstelling en bijeenkomsten van de kerkeraad

In alle kerken zal een kerkeraad zijn, die bestaat uit de predikant(en) en de ouderlingen. Hij zal regelmatig bijeenkomen onder voorzitterschap van de predikant of van de predikanten bij toerbeurt. De kerkeraad zal eveneens regelmatig met de diakenen vergaderen. Deze vergadering zal de zaken behandelen die de kerkorde daarvoor aanwijst, de materiële aangelegenheden van de kerk, het financiëel beheer en alles wat naar het oordeel van de kerkeraad tot het algemeen beleid gerekend kan worden.

Artikel 37 Samenwerking waar het aantal ambtsdragers klein is

Waar het aantal ouderlingen en diakenen klein is, kan de kerkeraad krachtens plaatselijke regeling altijd samen met de diakenen vergaderen. In dat geval wordt in zaken van opzicht en tucht gehandeld met advies van de diakenen en in zaken van het diakenambt met advies van de ouderlingen. Deze regeling zal in elk geval getroffen worden wanneer zowel het aantal ouderlingen als het aantal diakenen op minder dan drie is bepaald.

Artikel 38 Instelling van de ambten

Slechts met instemming van de classis kunnen in een plaats voor het eerst of opnieuw de ambten worden ingesteld.

Artikel 39 Plaatsen zonder kerkeraad

Plaatsen waar nog geen kerkeraad kan zijn, zal de classis onder de zorg van een naburige kerkeraad stellen.

Artikel 40 Bijeenkomsten van de diakenen

De diakenen zullen regelmatig bijeenkomen om onder aanroeping van de Here de diaconale aangelegenheden te behandelen.
Zij zullen verantwoording van hun beleid en beheer doen aan de kerkeraad.

Artikel 41 Classicale vergaderingen

Een classicale vergadering wordt gevormd door de kerken van het classicaal ressort, die elk een predikant en een ouderling zullen afvaardigen met de vereiste geloofsbrieven.
Minstens eenmaal in de drie maanden zal een dergelijke vergadering worden belegd. Elke vergadering zal vaststellen waar en wanneer de kerken opnieuw zullen samenkomen. De predikanten zullen bij toerbeurt het voorzitterschap bekleden. De vergadering mag ook haar praeses kiezen, maar niet tweemaal achtereen dezelfde. De praeses zal vragen of de ambtelijke diensten voortgang hebben, of de besluiten van de meerdere vergaderingen nageleefd worden en of er iets is, waarbij de kerkeraden

het oordeel of de hulp van de classis nodig hebben voor de goede voortgang van hun plaatselijk kerkelijk leven.
In de laatste vergadering voor een particuliere synode zullen de afgevaardigden naar die synode verkozen worden.

Artikel 42 Niet afgevaardigde predikanten in de classis

Als aan een kerk twee of meer predikanten zijn verbonden, mogen zij die niet volgens het voorgaande artikel werden afgevaardigd, in de classicale vergadering aanwezig zijn, waar ze een adviserende stem hebben.

Artikel 43 Consulenten

De classis zal voor elke vacante gemeente een predikant als consulent aanwijzen die ter wille van de goede orde de kerkeraad met advies zal dienen, in het bijzonder bij het beroepingswerk. Beroepsbrieven dienen mede door hem ondertekend te worden.

Artikel 44 Kerkvisitatie

De classis zal elk jaar enkele van haar ervarendste en bekwaamste predikanten machtigen in alle kerken van haar ressort visitatie te doen. Indien nodig kan zij naast predikanten een voor deze taak bekwame ouderling benoemen.
De visitatoren zullen onderzoeken of de ambtdragers ieder voor zich en gezamenlijk hun ambt trouw vervullen, zich houden aan de zuivere leer, de aangenomen orde in alles naleven en de opbouw van de gemeente zo goed ze kunnen met woord en daad bevorderen.
Het doel van de visitatie is het tijdig vermanen van ambtsdragers bij wie in een of ander opzicht nalatigheid geconstateerd wordt, en het met raad en daad meewerken aan de vrede, de opbouw en het welzijn van de kerken.
De visitatoren zullen van hun werk schriftelijk rapport uitbrengen aan de classis.

Artikel 45 Particuliere synoden

Een particuliere synode wordt gevormd door een groep bij elkaar gelegen classes, die elk twee predikanten en twee ouderlingen afvaardigen. Dit aantal kan op drie gesteld worden wanneer een synode door twee of drie classes gevormd wordt. De particuliere synode zal eenmaal per jaar samenkomen, tenzij er dringende redenen zijn dit vaker te doen.
Aan het einde van zowel de particuliere als de generale synode zal tijd en plaats van de volgende synode worden vastgesteld en de samenroepende kerk voor deze vergadering worden aangewezen.

Artikel 46 De generale synode

De generale synode zal eens in de drie jaar worden gehouden, tenzij er dringende redenen zijn eerder bijeen te komen.
Elke particuliere synode vaardigt twee predikanten en twee ouderlingen af.
Indien de generale synode naar het oordeel van tenminste twee particuliere synoden binnen de drie jaar moet worden samengeroepen, zal de aangewezen samenroepende kerk tijd en plaats daarvan vaststellen onder goedkeuring van haar particuliere synode.

Artikel 47 Relatie met buitenlandse kerken

Over de relatie met kerken in het buitenland beslist de generale synode.
Met kerken van gereformeerde belijdenis in het buitenland zal, zoveel mogelijk, kerkelijke gemeenschap geoefend worden.
Op ondergeschikte punten van kerkorde en kerkelijke praktijk zullen buitenlandse kerken niet veroordeeld worden.

Artikel 48 Censuur in meerdere vergaderingen

Aan het einde van classicale en andere meerdere vergaderingen zal censuur geoefend worden over hen die zich in de vergadering misgaan hebben.

Artikel 49 Deputaten van meerdere vergaderingen

Elke meerdere vergadering zal voor de uitvoering van haar opdrachten deputaten benoemen. Zoveel mogelijk zullen voor onderscheiden zaken afzonderlijk groepen deputaten aangesteld worden.

De particuliere synode zal bovendien deputaten benoemen die de classes moeten bijstaan in alle gevallen waarbij de kerkorde dit voorschrijft, en –op verzoek van de classes– bij bijzondere moeilijkheden. Ook zullen zij, of enkele van hen, toezicht houden op het peremptoir examen van de aanstaande predikanten.
De deputaten zullen nauwkeurig aantekening houden van hun werkzaamheden en daarvan rapport uitbrengen.
Zij zullen zich, als dit gevraagd wordt, verantwoorden.

Artikel 50 Archieven

De kerkeraden en de meerdere vergaderingen behoren goed te zorgen voor de archieven.

Artikel 51 Vertegenwoordiging van de kerkeraad in stoffelijke zaken

Ten aanzien van het bestuur van de stoffelijke goederen wordt een kerk in en buiten rechte vertegenwoordigd door twee personen, die daartoe

bij het nemen van het uit te voeren besluit door de kerkeraad en de diakenen zijn aangewezen.

Artikel 52 Vertegenwoordiging van de kerken in vermogensrechtelijke aangelegenheden

De kerken worden voor het burgelijk recht ten aanzien van vermogensrechtelijke aangelegenheden, die zij in classicaal, particulier-synodaal of generaal-synodaal verband gemeenschappelijk hebben, vertegenwoordigd door de respectieve classicale, particulier-synodale of generaal-synodale vergaderingen, òf door deputaten die door deze vergaderingen worden benoemd, geïnstrueerd en ontslagen en die in al hun handelingen aan hun instructie gebonden zijn.

III. HET OPZICHT OVER DE LEER EN DE EREDIENST

Artikel 53 Ondertekening van de belijdenis door predikanten en docenten

De predikanten, de hoogleraren en overige docenten aan de Theologische Hogeschool zullen de drie formulieren van eenheid van de Gereformeerde Kerken in Nederland ondertekenen, waarbij de formulieren gebruikt worden die voor de verschillende diensten zijn vastgesteld. Predikanten die dit weigeren, zullen als gevolg daarvan onmiddellijk geschorst worden en de classis zal hen niet ontvangen.
Indien zij na samenspreking over hun gevoelen bij hun weigering blijven, zullen zij afgezet worden.

Artikel 54 Ondertekening van de belijdenis door ouderlingen en diakenen

Ook de ouderlingen en de diakenen zullen de genoemde formulieren van eenheid ondertekenen, waarbij het daarvoor bestemde formulier gebruikt wordt.

Artikel 55 Wering van valse leer en dwaling

Voor het weren van valse leer en dwaling, die via lectuur en andere communicatiemiddelen het leven van de gemeente bedreigen, moeten de predikanten en de ouderlingen onderrichten, weerleggen, waarschuwen en vermanen, zowel in de prediking als bij het catechetisch onderwijs en het huisbezoek.

Artikel 56 Bediening van de doop aan de kinderen

Aan de kinderen van de gelovigen zal de doop als zegel van Gods verbond zo spoedig mogelijk bediend worden in de openbare eredienst.

Artikel 57 Doopbelofte en onderwijs

De kerkeraden zullen erop toezien dat de ouders, zoveel zij kunnen, hun kinderen onderwijs laten volgen dat in overeenstemming is met de leer van de kerk, zoals zij dit bij de doop beloofd hebben.

Artikel 58 **Bediening van de doop aan volwassenen**

Volwassen dopelingen worden door de doop als leden in volle rechten bij de christelijke gemeente ingelijfd. Zij zijn daarom geroepen het avondmaal van de Here te vieren en zullen dit bij hun doop beloven.

Artikel 59 **Gebruik van de doopsformulieren**

De predikanten zullen bij de doop van de kinderen en van volwassenen zich houden aan de formulieren die daarvoor zijn vastgesteld.

Artikel 60 Toelating tot het avondmaal

Tot het avondmaal van de Here zal de kerkeraad alleen hen toelaten die belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer hebben gedaan en godvrezend leven. Zij die uit zusterkerken komen, zullen op grond van een goede attestatie inzake leer en leven toegelaten worden.

Artikel 61 Bediening van het avondmaal

Het avondmaal van de Here zal tenminste eens in de drie maanden gevierd worden in de openbare eredienst, volgens kerkelijke orde, onder toezicht van de ouderlingen, waarbij de daarvoor vastgestelde formulieren dienen gebruikt te worden.

Artikel 62 Kerkelijke registers

De kerkeraden zullen kerkelijke registers bijhouden waarin de namen van de kerkleden en de data van hun geboorte, doop, openbare belijdenis en huwelijksbevestiging nauwkeurig worden aangetekend.

Artikel 63 Attestatie naar een andere gemeente

Wanneer leden naar een andere gemeente vertrekken, zal de kerkeraad hun na de vereiste afkondiging aan de gemeente een attestatie betreffende hun leer en leven meegeven, ondertekend door de praeses en de scriba. Op deze attestatie zullen ook hun kinderen worden vermeld die nog geen belijdenis van het geloof hebben afgelegd. Aan de kerkeraad van de betrokken gemeente zal tijdig bericht worden gezonden. Indien een lid dat nog geen belijdenis van het geloof heeft afgelegd, besluit te verhuizen naar een andere plaats, zal een attest aan de betrokken kerkeraad worden gezonden met het verzoek, dit lid onder zijn opzicht en tucht te nemen.

Artikel 64 Steunverlening bij vertrek

Wanneer leden naar een andere gemeente vertrekken, waar zij in inrichtingen, bejaardentehuizen of verpleeghuizen verzorgd worden, blijven zij wat de diaconale bijstand betreft zoveel mogelijk voor rekening van de kerk die zij verlaten. Indien dit niet mogelijk is, zal de steunverlening geregeld worden via overleg tussen de betrokken kerkeraden.

Artikel 65 De eredienst op de dag des Heren

De kerkeraad zal de gemeente op de dag des Heren tweemaal samenroepen voor de eredienst. De kerken zullen zich houden aan de orden van dienst die door de generale synode zijn goedgekeurd.

Artikel 66 Catechismusprediking

De kerkeraad zal er zorg voor dragen, dat als regel eenmaal per zondag in de prediking de leer van Gods Woord verklaard wordt zoals die samengevat is in de Heidelbergse Catechismus.

Artikel 67 Psalmen en gezangen

In de eredienst zullen de psalmen gezongen worden in een berijming die door de generale synode is aanvaard en verder de gezangen die de synode heeft goedgekeurd.

Artikel 68 Kerkelijke feestdagen

De kerkeraad zal op de Kerstdag, de Goede Vrijdag, de Paasdag, de Hemelvaartsdag en de Pinksterdag de gemeente samenroepen tot de openbare erediensten, waarin de heilsfeiten die de gemeente op deze dagen bijzonder herdenkt, worden verkondigd.

Artikel 69 Biddagen

In tijden van oorlog, algemene rampen en andere grote moeiten waarvan alle kerken de druk ervaren, zal een bededag worden uitgeschreven door de classis die daarvoor door de laatste generale synode is aangewezen.

Artikel 70 Kerkelijke huwelijksbevestiging

De kerkeraad zal erop toezien dat de huwelijken kerkelijk bevestigd worden, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient te worden gebruikt.

Artikel 71 Geen rouwdiensten

Rouwdiensten zullen niet worden belegd.

IV. DE TUCHT

Artikel 72 Doel van de tucht

De kerkelijke tucht zal naar het Woord van God en tot zijn eer bediend worden.
Zij heeft ten doel dat de zondaar met God en zijn naaste verzoend wordt en de aanstoot uit de gemeente van Christus wordt weggenomen.

Artikel 73 Onderling toezicht

Wanneer iemand afwijkt van de zuivere leer of in zijn leven zich misdraagt, en dit een geheime zaak is die geen openbare aanstoot geeft, zal de regel worden nageleefd die Christus duidelijk voorschrijft in Matthëus 18.

Artikel 74 Aangifte bij de kerkeraad

Geheime zonden mogen niet aan de kerkeraad worden bekendgemaakt, als de zondaar na persoonlijke, broederlijke vermaning of na vermaning met een of twee getuigen tot berouw komt.
Wanneer iemand over een geheime zonde naar de regel van Mattheüs 18 is vermaand en daaraan geen gehoor geeft, of wanneer iemand een openbare zonde gedaan heeft, zal dit aan de kerkeraad worden meegedeeld.

Artikel 75 Schuldbelijdenis bij bekering

Wanneer iemand zich bekeert van een openbare zonde of van een geheime zonde die moest worden meegedeeld aan de kerkeraad, zal deze zijn schuldbelijdenis aanvaarden als daarbij voldoende tekenen van berouw gezien worden. De kerkeraad zal beoordelen of van deze schuldbelijdenis mededeling aan de gemeente gedaan moet worden.

Artikel 76 Maatregelen van tucht

De kerkeraad zal de toegang tot het avondmaal van de Here ontzeggen aan hem, die de kerkelijke vermaning hardnekkig verwerpt of die een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaan heeft.
Indien deze na talrijke daarop volgende vermaningen geen enkel teken van berouw toont, zal de kerkeraad als uiterste remedie tenslotte tot de excommunicatie overgaan, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient te worden gebruikt.
Niemand mag worden geëxcommuniceerd zonder instemming van de classis.

Artikel 77 Afkondigingen tijdens de procedure

Voordat de kerkeraad –na de ontzegging van het avondmaal en de daar-

op volgende vermaningen– tot de excommunicatie overgaat, zal hij de gemeente bekend maken met de hardnekkigheid van de zondaar. Daarbij zullen genoemd worden zijn zonde en de vele pogingen om hem tot inkeer te brengen door bestraffing, ontzegging van het avondmaal en talrijke vermaningen. De gemeente zal aangespoord worden hem aan te spreken en voor hem te bidden.
Hiervoor zal driemaal een afkondiging gebruikt worden. Om de zondaar nog te ontzien zal in de eerste zijn naam niet genoemd worden.
In de tweede zal met de in artikel 76 bedoelde instemming van de classis zijn naam vermeld worden.
In de derde zal de kerkeraad aan de gemeente meedelen dat hij buiten de gemeenschap van de kerk gesloten zal worden, als hij zich niet bekeert; op deze wijze zal de excommunicatie de stilzwijgende instemming van de gemeente hebben.
Over het tijdsverloop tussen de afkondigingen beslist de kerkeraad.

Artikel 78 Weer opnemen van geëxcommuniceerden

Wanneer een geëxcommuniceerde in de weg van berouw weer opgenomen wil worden in de gemeente, zal dit aan de gemeente worden meegedeeld.
Als niemand hiertegen iets kan aanvoeren, zal hij na verloop van tenminste drie zondagen onder openbare schuldbelijdenis weer opgenomen worden, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient gebruikt te worden.

Artikel 79 Tucht over ambtsdragers

Wanneer predikanten de kerkelijke vermaning verwerpen of wanneer zij een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaan, zullen zij geschorst worden op grond van het oordeel van hun kerkeraad en die van de door de classis aangewezen naburige gemeente.
De classis moet met advies van de in artikel 14 genoemde deputaten van de particuliere synode beoordelen of zij afgezet dienen te worden.
Wanneer ouderlingen of diakenen zich aan een van de genoemde zonden schuldig maken, is voor hun schorsing of afzetting het oordeel van hun kerkeraad en die van de naburige gemeente voldoende.

Artikel 80 Zonden die de tucht over ambtsdragers nodig maken

Als ernstige zonden die grond zijn voor schorsing of afzetting van ambtsdragers, moeten in het bijzonder genoemd worden: het aanhangen van valse leer, openlijke scheurmakerij, godslastering, simonie, trouweloze dienstverlating of het zich indringen in het dienstwerk van een ander, meineed, echtbreuk, ontucht, diefstal, gewelddadig optreden, regelmatige dronkenschap en onrechtmatige verrijking van zichzelf; verder moeten hiertoe gerekend worden alle zonden en ernstige vergrijpen die bij andere kerkleden als grond voor excommunicatie gelden.

Artikel 81 Onderling toezicht van de ambtsdragers

De predikanten, ouderlingen en diakenen zullen onderling christelijke censuur oefenen en elkaar inzake de bediening van hun ambt aansporen en vriendelijk terechtwijzen.

Artikel 82 Tucht over doopleden

De kerkeraad zal iemand die als kind de doop heeft ontvangen, vermanen wanneer hij als volwassene nalaat openbare belijdenis van het geloof te doen, of ook in ander opzicht zijn roeping tot nieuwe gehoorzaamheid in Gods verbond ontrouw is. Indien hij de vermaning van de kerkeraad hardnekkig verwerpt en daarbij duidelijk laat blijken dat hij afkerig is van het verbond en onverschillig of zelfs vijandig staat tegenover de dienst van de Here, zal dit met instemming van de classis aan de gemeente worden bekendgemaakt. Bij de afkondiging zal de kerkeraad zijn naam noemen en tevens een termijn stellen. De gemeente zal worden aangespoord hem aan te spreken en voor hem te bidden. Wanneer hij in de genoemde termijn geen teken van oprecht berouw toont, zal de kerkeraad hem in een eredienst buiten de gemeenschap van de kerk sluiten, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier gebruikt dient te worden. Indien hij na deze excommunicatie tot bekering komt en zich weer bij de gemeenschap van de kerk wil voegen, zal hij toegelaten worden in de weg van de openbare belijdenis van het geloof, nadat de kerkeraad zijn bekering aan de gemeente heeft bekendgemaakt.

SLOTARTIKELEN

Artikel 83 Geen heerschappij

Geen kerk mag over andere kerken, geen ambtsdrager over andere ambtsdragers, op welke wijze ook, heersen.

Artikel 84 Naleving en wijziging van de kerkorde

Al deze artikelen, die de wettige orde van de kerk betreffen, zijn in gemeenschappelijk overleg vastgesteld en in eensgezindheid aanvaardt. Wanneer dit in het belang van de kerken is, behoren ze gewijzigd, aangevuld of verminderd te worden. Een kerkeraad, classis of particuliere synode mag dit echter niet doen: zij zullen zich erop toeleggen de bepalingen van deze kerkorde na te leven zolang ze niet door de generale synode zijn veranderd.